

CLB-Handreiking: De Wmo

De PvdA staat voor een inclusieve samenleving, waarin iedereen mee kan doen, waar je zo lang mogelijk in je eigen vertrouwde omgeving kan wonen, en waar je de hulp en ondersteuning krijgt die je nodig hebt. De PvdA staat voor een veilig thuis. De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is een belangrijk instrument om dit voor elkaar te krijgen. Helaas is de Wmo enorm ingewikkeld. Daarom heeft het Centrum voor Lokaal Bestuur deze handreiking voor raadsleden en wethouders geschreven.

In het eerste deel van de handreiking lees je wat de Wmo is. Hoe zit de wet in elkaar? Welke verplichtingen hebben gemeenten in het kader van de Wmo? En hoe vul je de wet sociaal-democratisch in? In het tweede deel duiken we dieper de praktijk in aan de hand van verschillende taken die uit de Wmo voortvloeien, met goede voorbeelden en praktische politieke instrumenten.

Deel 1: De wet

1. Wat is de Wmo?

De Wmo is de afkorting van de Wet maatschappelijke ondersteuning. Heel simpel gezegd is de Wmo de wet waarmee wordt geregeld wat gemeenten moeten doen op het gebied van zorg en welzijn. Dat is een heel breed terrein en omvat heel veel activiteiten. Bovendien hebben we het heel erg ingewikkeld gemaakt door de terminologie en alle verschillende woorden die in verschillende gemeenten worden gebruikt. Daarom is het belangrijk om alles wat je in deze handreiking leest, af te zetten tegen hoe dit in je eigen gemeente is verwoord.

Afhankelijk van wie je de vraag 'wat is de Wmo' stelt, krijg je een ander antwoord. De Rijksoverheid geeft de volgende omschrijving: 'De Wmo regelt hulp en ondersteuning voor burgers, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij'. Zorgwijzer legt de nadruk juist op de gemeenten en zegt: 'Gemeenten moeten ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen'.

De Wmo is er voor iedereen: voor gezonde mensen, voor mensen met beperkingen door ouderdom of handicap, mensen met een chronisch psychisch probleem, of een psychosociaal probleem en voor ouders en kinderen met opvoedproblemen. De maatschappelijke opvang, het verslavingsbeleid en de bestrijding van huiselijk geweld vallen ook onder de Wmo. In de Wmo is eveneens bepaald dat de gemeente de leefbaarheid van een straat of wijk moet vergroten. En het is via de Wmo ook mogelijk om vanuit de gemeente vrijwilligers of mantelzorgers te ondersteunen.

In ieder geval is de uitvoering van de Wmo een gemeentelijke taak met als belangrijk doel om ervoor te zorgen dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen en kunnen meedoen in de samenleving. Met hulp van vrienden, familie of bekenden en als dat niet lukt met ondersteuning van de gemeente.

2. Decentralisaties

Sinds 2015 zijn alle taken in de Wmo gedecentraliseerd naar de gemeenten, samen met de [Jeugdwet](#) en de [Participatiewet](#). Dit wordt ook wel de decentralisatie van het sociaal domein genoemd. De PvdA is altijd een voorstander geweest van deze decentralisaties. Het vergroten van de zelfredzaamheid van mensen, zorg dichtbij en in de buurt, meer vertrouwen geven aan professionals en het verminderen van de regeldruk en bureaucratie in de zorg waren daarvoor belangrijke motieven.

De decentralisaties zijn uitgevoerd met een fikse korting op de budgetten. Deze bezuinigingen kwamen neer op ongeveer 22% van het totale budget voor het sociaal domein. Een dergelijke grote bezuiniging kan niet zonder gevolgen zijn. Deze decentralisatiekorting is een van de oorzaken voor de tekorten bij gemeenten en heeft ervoor gezorgd dat veel plannen voor vernieuwing in de zorg, meer aandacht voor preventie (nog) niet in voldoende mate zijn gerealiseerd.

3. Waarden

De gemeente voert de Wmo uit. De PvdA wil dat doen op een wijze die recht doet aan onze sociaal-democratische uitgangspunten en die bijdraagt aan de invulling van de voor de PvdA belangrijke

waarden: bestaanszekerheid, goed werk, binding, verheffing, zeggenschap, solidariteit en de inclusieve samenleving.

3.1 Inclusief

De PvdA streeft naar een inclusieve samenleving. Dit willen we bereiken door mensen zo lang mogelijk thuis te laten wonen, zorg dichtbij mensen te organiseren en de eigen kracht van mensen en hun netwerken te versterken.¹ Dat betekent ook dat we niet over maar zoveel mogelijk mét de zorgvrager tot oplossingen komen. De PvdA is tegen de marktwerking in de zorg. Dit vergroot de bureaucratische rompslomp en kan leiden tot perverse prikkels die slecht zijn voor mensen die zorg nodig hebben en die zorgverleners het plezier in hun werk ontnemen. Wij gaan uit van het vertrouwen in de professionals. Zij komen bij de mensen thuis, praten met de mensen en weten in overleg met de cliënt het beste welke zorg noodzakelijk is.

Iedereen telt mee. Vanuit dat idee kijkt de PvdA naar de samenleving. Dat is niet altijd zo geweest. Zo opende men in de jaren zestig aan de rand van Arnhem Het Dorp. Een aparte wijk voor mensen met een lichamelijke beperking. Deze vorm van segregatie moeten we opheffen. We willen dat het normaal is dat mensen met een beperking gewoon in de wijk wonen. Door mensen met een niet-aangeboren hersenafwijking (nah) gewoon gebruik te laten maken van de gemeenschappelijke ontmoetingsruimtes in je dorp of stad bijvoorbeeld.

3.2 Normaliseren

De veronderstelling dat iemand, die iets mankeert, specialistische zorg nodig heeft, zorgt er vaak voor dat iemand stukje bij beetje steeds verder buiten de samenleving wordt geplaatst. En vervolgens hebben we weer iemand nodig die helpt hem of haar weer met de samenleving te verbinden. Het is niet de vraag of mensen weer terug de samenleving in kunnen, het is de vraag waarom mensen achter een poort zouden moeten. Nu lijkt het alsof we nog steeds moeten uitleggen waarom mensen in de gewone samenleving thuishoren.

We zijn gewend om groepen apart te zetten en om het menselijke te professionaliseren. In de inclusieve samenleving willen we juist dat deze zorg ook wordt gegeven door niet-professionals, vanuit de zorgzaamheid die we voor elkaar hebben en voelen. Menselijkheid die niet per definitie op een professionele relatie hoeft te worden gestoeld.

Soms moet je even helpen zodat iemand de drempel weer over kan gaan om uit huis te komen. Je bent er dus niet als je als gemeente daar iemand op afstuurt om twee uurtjes koffie te drinken of door een poetshulp te sturen, en vervolgens te denken dat je als samenleving je plicht weer hebt gedaan. Ook vanuit een oogpunt van menselijke waardigheid is dit onvoldoende. Betrek mensen weer bij de samenleving en stel hen de vraag: wat heb je wél te bieden?

3.3 Van Waarde

Hoe kun je in de Wmo werken aan de waarden bestaanszekerheid, goed werk, binding en verheffing? De Wmo staat in het teken van binding en meedoen aan de samenleving, bijvoorbeeld door de gemengde

¹ Met 'eigen kracht' doelen we niet het neoliberale idee van 'zoek het zelf maar uit', maar de professionele term, waarmee bedoeld wordt dat mensen die zorg krijgen, zelf regie houden met begeleiding van het eigen netwerk en hulp van zorgverleners. Meer lezen: <https://www.eigen-kracht.nl/>.

vormen van dagbesteding door mensen niet eenzaam achter de geraniums te laten zitten. Goed werk spreekt uit het vertrouwen dat we in de professionals hebben. Geef hen meer ruimte om hun werk te kunnen doen en vermijd de stopwatch cultuur en bureaucratie die in de zorg is gekropen. Aan bestaanszekerheid kun je werken door voor een ander model van inkoop te kiezen dan de Europese aanbesteding, of met selectie alleen op prijs. In de aanbesteding kun je voorwaarden opnemen zoals het hanteren van cao-lonen (zie 4.8 inkoop).

Met de Wmo wordt invulling gegeven aan verheffing, bijvoorbeeld door gehandicapten niet meer als groep weg te zetten in aparte voorzieningen, maar onderdeel te laten zijn van onze samenleving. En hen te ondersteunen en faciliteren bij het meedoen in de (lokale) samenleving. Medezeggenschap is bij alle vier waarden van belang, zowel voor de cliënten en hun omgeving als voor de werknemers (zie ook paragraaf 4.11).

3.4 Innovatie

De Wmo gaat ook over transformatie en verandering. Goede oplossingen voor oude en bekende problemen vereisen creativiteit. Dezelfde creativiteit die ook nodig is en hoort bij het bestuurder en volksvertegenwoordiger zijn. Buiten de gebaande paden durven denken, lef hebben en je eigen koers uitzetten is nodig voor een uitvoering van de Wmo die voldoet aan onze sociaal-democratische opdracht.

Beperk je niet tot het klakkeloos uitvoeren van de wet, maar daag jezelf uit om te komen tot vernieuwing en andere oplossingen. Doe dit niet alleen vanuit het gemeentelijk perspectief maar betrek ervaringsdeskundigen, inwoners en aanbieders (nieuw en oud).

4. Wmo: nader beschouwd

In de wettekst is bij de omschrijving van het begrip ‘maatschappelijke ondersteuning’ aangegeven waar gemeenten zich in ieder geval mee bezig dienen te houden.

Het begrip ‘maatschappelijke ondersteuning’ omvat ([artikel 1.1.1 Wmo](#)):

1. Bevorderen van de sociale samenhang, de mantelzorg en vrijwilligerswerk, de toegankelijkheid van voorzieningen, de diensten en ruimten voor mensen met een beperking, de veiligheid en leefbaarheid in de gemeenten, alsmede voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld;
2. Ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met chronische psychische of psychosociale problemen zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving;
3. Bieden van beschermd wonen en opvang.

Uit deze omschrijving blijkt ook wel de breedheid van het terrein van de Wmo. De gemeente moet zorg dragen voor de maatschappelijke ondersteuning en voor de kwaliteit en de continuïteit van de voorzieningen.

Om een beeld van deze activiteiten te krijgen, geven we een aantal voorbeelden van wat onder de Wmo valt. Het meest bekende is waarschijnlijk de hulp bij het huishouden. Andere voorbeelden zijn: het vrijwilligerswerk, de dagbesteding, de inloopochtend voor senioren, beschermd wonen, veilig thuis.

4.1 Kaderstelling – periodiek plan

De gemeenteraad moet eens in de zoveel jaar het kader vaststellen voor de Wmo. De gemeenteraad mag zelf bepalen hoe vaak dit gebeurt. Leg vooraf vast wanneer er een nieuw plan komt en houd het college daar aan.

In het periodieke plan wordt het beleid op hoofdlijnen vastgesteld. Dit is het plan op basis, waarvan het college over kan gaan tot de uitvoering, en waarop de gemeenteraad toetst of deze uitvoering voldoende is. Gemeenten kunnen er zelf voor kiezen of dit kaderstellende stuk over het hele sociaal domein gaat, of wordt opgeknipt over de Wmo, jeugdzorg en andere delen van het sociaal domein.

In het beleidskader moeten de volgende punten in ieder geval terugkomen:

- De sociale samenhang, de toegankelijkheid van voorzieningen, hoe om te gaan met de toegankelijkheid van diensten en ruimten voor mensen met een beperking, veiligheid en leefbaarheid, het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld;
- Hoe mantelzorgers en vrijwilligers hun taken kunnen uitvoeren (met welke ondersteuning);
- Het vroegtijdig vaststellen of mensen maatschappelijke ondersteuning nodig hebben;
- Hoe voorkomen kan worden dat mensen op maatschappelijke ondersteuning aangewezen zijn;
- Welke **algemene voorzieningen** er zijn voor mensen die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben;
- De **maatwerkvoorzieningen** die worden geboden om mensen te ondersteunen bij zelfredzaamheid en participatie als zij daar op eigen kracht of met hulp van andere mensen uit hun sociale netwerk, zelf niet voldoende toe in staat zijn;
- De **maatwerkvoorzieningen** voor die mensen die zich niet op eigen kracht in de samenleving kunnen redden en die beschermd wonen of opvang nodig hebben. Dat kan in verband met psychische of psychosociale problemen zijn of omdat zij niet meer thuis wonen in verband met (risico's op) huiselijk geweld;
- De uitvoering van het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap';
- Het versterken van de deelname aan de samenleving van mensen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben;
- De kwaliteit van de zorg/ondersteuning en de controle daarop;
- De controle van het beleidsplan door de raad. Op welke manier en hoe vaak controleert de raad?

In het beleidsplan moet worden aangegeven hoe mensen zo lang mogelijk in hun eigen leefomgeving (langer thuis) kunnen blijven wonen, met andere woorden: hoe dragen activiteiten daaraan bij? En hoe zorgt de gemeente ervoor dat mensen die beschermd wonen of opvang krijgen, een veilig thuis hebben en, als dat mogelijk is, weer in staat zijn om zelfstandig te kunnen deelnemen aan de maatschappij?

Tot slot moet in het beleidsplan worden aangegeven hoe de dienstverlening op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, publieke gezondheid, preventie, zorg, jeugdhulp, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen zo integraal mogelijk wordt uitgevoerd; hoe de samenwerking met

zorgverzekeraars en zorgaanbieders eruit gaat zien; en wat de keuzemogelijkheden zijn in zorgaanbieders met het oog op geloof, levensovertuiging en culturele achtergrond. De mogelijkheden voor de inzet van dagbesteding moeten helder zijn. Net als hoe de (wettelijk) vertegenwoordigers worden geïnformeerd van cliënten, die niet in staat zijn zelf hun belangen te behartigen.

Afhankelijk van de breedte van het beleidskader moet ook worden aangegeven hoe de zorgcontinuïteit vanuit de jeugdzorg naar andere vormen van zorg wordt geregeld (bijvoorbeeld bij het meerderjarig worden).

In het kader van het kunnen verantwoorden moet er aangegeven worden welke resultaten het college wil behalen, welke criteria worden gebruikt om te meten of de resultaten zijn gehaald, en welke prestatie-indicatoren worden gebruikt ten aanzien van de aanbieders. Zorg dat de kaders die worden opgesteld in het plan duidelijk meetbaar en werkbaar zijn voor de raad.

4.1.1 Extra controle-instrument: de rekenkamer

Elke gemeente heeft een onafhankelijke rekenkamer(commissie), die onderzoek doet naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gemeentebestuur. In principe bepaalt de rekenkamer zelf welke onderwerpen ze in een gemeenten willen onderzoeken, maar meestal kan de gemeenteraad ook zelf suggesties voor onderzoek aandragen.

Je kan de rekenkamer dus ook verzoeken om onderzoek te doen naar de Wmo. In [Nijmegen](#) deed de rekenkamer bijvoorbeeld onderzoek naar de toegang tot de Wmo. De [rekenkamercommissie Purmerend en Beemster](#) keek naar de uitvoering van de Wmo. In [Lansingerland](#) onderzoekt de rekenkamer de kostenbeheersing in de Wmo.

4.2 Begrippen - Voorzieningen

In de Wmo wordt het ingewikkelder als we gaan kijken naar voorzieningen. Dat komt vooral, omdat veel begrippen door elkaar worden gebruikt. We proberen in deze handreiking aan te sluiten bij wat het meest gebruikelijke is.

- **Algemene voorziening** – Dit is een activiteit of een dienst die je kunt gebruiken of bezoeken, die gericht is op maatschappelijke ondersteuning en die binnen de hele gemeente beschikbaar wordt gesteld. Bijvoorbeeld een inloopochtend voor eenzame ouderen in een buurthuis, een maaltijddienst² zoals 'tafeltje dek je', of het meldpunt huiselijk geweld. Hiervoor is vooraf geen onderzoek nodig naar de behoeften of persoonskenmerken van de (toekomstige) gebruikers;
- **Begeleiding** – Dit zijn activiteiten gericht op het bevorderen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen zodat zij zolang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven wonen;

² Het gebruik van een maaltijdvoorziening werd altijd gezien als een algemene voorziening. Door nieuwe criteria voor algemene voorzieningen, is dit niet meer automatisch het geval en kan de maaltijdvoorziening een maatwerkvoorziening worden, waarvoor een indicatie nodig is. De gemeente kan er nog steeds voor kiezen om de maaltijdvoorziening [als algemene voorziening](#) te borgen.

- **Beschermd wonen** – Wonen in een instelling met toezicht en begeleiding, gericht op het bevorderen van zelfredzaamheid en participatie, het psychisch en psychosociaal functioneren, stabilisatie van een psychiatrisch ziektebeeld, het voorkomen van verwaarlozing of maatschappelijke overlast of het afwenden van gevaar voor de cliënt of anderen. Dit is voor mensen met psychische of psychosociale problemen, die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving;
- **Opvang** – Voor als je je huis hebt moeten verlaten, omdat het er bijvoorbeeld door huiselijk geweld niet veilig genoeg is, en je je niet op eigen kracht of met gebruikelijke hulp, mantelzorg of met hulp van andere personen staande kunt houden in de samenleving;
- **Voorliggende voorziening** – Dit begrip wordt gebruikt om aan te geven dat je de kosten of de dienst al op een andere manier vergoed kunt krijgen. Bijvoorbeeld via de zorgverzekering of via het UWV. De gemeente zal dit type aanvragen afwijzen;
- **Gebruikelijke hulp** – Dit is hulp die naar algemeen geaccepteerde opvattingen in redelijkheid verwacht mag worden van je partner, ouders, inwonende kinderen of andere huisgenoten;
- **Maatwerkvoorziening** – Dit is hulp voor iemand persoonlijk. Bijvoorbeeld een scootmobiel, hulp bij het huishouden, dagbesteding, of een traplift. Een maatwerkvoorziening krijg je (in tegenstelling tot de algemene voorzieningen) alleen na een onderzoek (meestal in de vorm van een gesprek) door de gemeente;
- **Vervoersvoorzieningen** – Denk hierbij aan bijvoorbeeld de Wmo-taxi, scootmobielen, rolstoelen of aanpassingen aan een auto. Dit type voorzieningen wordt verstrekt zodat mensen zich kunnen verplaatsen en zo deel kunnen nemen aan de samenleving;
- **Keukentafelgesprek** – Onderzoek van de gemeente naar de aard en de omvang van de hulpvraag;
- **Cliëntondersteuning** – Dit is onafhankelijke ondersteuning met informatie, advies en hulp waardoor de cliënt geholpen wordt bij het krijgen van een zo integraal mogelijke dienstverlening. Het belang van de cliënt is hiervoor het uitgangspunt;
- **Mantelzorg** – Hulp die rechtstreeks voortvloeit uit een bestaande sociale relatie en die niet wordt verleend in het kader van een beroep;
- **Persoonsgebonden budget** – Met een persoonsgebonden budget (pgb) kan de cliënt zelf de ondersteuning kiezen en inhuren. Het geld komt niet op de eigen rekening te staan. De sociale verzekeringsbank zorgt voor de betalingen;
- **Hulp in natura** - Bij hulp in natura krijg je begeleiding en ondersteuning via instellingen en leveranciers waar de gemeente een afspraak mee heeft gemaakt.
- **Beschikking** – Het besluit van de gemeente over welke hulp of ondersteuning iemand nodig heeft;
- **Indicatie** – De formele vaststelling hoeveel uur of welke vorm van ondersteuning of hulp iemand krijgt.

4.3 De aanvragen

Als een inwoner een aanvraag doet in het kader van de Wmo, zijn er een aantal stappen die moeten worden doorlopen. In bijlage 1 staat een voorbeeldroute voor de afhandeling van een aanvraag.

Als er een aanvraag of melding wordt gedaan bij de gemeente door een inwoner met een zorgvraag of diens mantelzorger, dan is het aan de gemeente om zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen zes weken, een onderzoek uit te voeren. In veel gemeenten wordt dit het zogenoemde keukentafelgesprek genoemd. De gemeente bevestigt daarvoor al de ontvangst van de melding.

De cliënt kan voor dit gesprek zelf een plan maken waarin wordt aangegeven welke maatschappelijke ondersteuning volgens hem of haar het beste helpt. De gemeente moet de cliënt en mantelzorger wijzen op de mogelijkheid om gebruik te maken van de gratis cliëntenondersteuning.

In het onderzoek wordt gekeken naar:

- De behoefte en voorkeuren van de cliënt en wie hij of zij is;
- Welke mogelijkheden iemand heeft om op eigen kracht of met gebruikelijke hulp de ondersteuning te kunnen regelen;
- Welke mogelijke mantelzorgers in de directe omgeving ingezet kunnen worden;
- Welke ondersteuningsbehoefte deze mantelzorger(s) eventueel hebben;
- Of er algemene voorzieningen zijn die helpen bij het verbeteren van de zelfredzaamheid, of dat dit wordt bevorderd door het verrichten van maatschappelijk nuttige activiteiten;
- Welke andere mogelijkheden er zijn (zorgverzekering) en welke bijdrage in de kosten wordt gevraagd;
- Welke mogelijkheden er zijn om te kiezen voor een persoonsgebonden budget.

Na het gesprek ontvangt een cliënt binnen tien dagen een gespreksverslag waarin het ondersteuningsvoorstel (of de afwijzing) staat. Wordt dit geaccepteerd, dan volgt ondertekening en binnen twee weken volgt de brief met daarin de zorg die uiteindelijk wordt gegeven. Als er sprake is van spoed kan er een tijdelijke maatwerkvoorziening worden toegekend, in afwachting van de uitkomst van het onderzoek. Dit moet dan binnen 48 uur geregeld zijn.³

Iedere gemeente organiseert de toegang tot zorg op zijn eigen manier. De een heeft een Wmo-loket, de ander een sociaal plein, de derde een sociaal wijkteam waar mensen terecht kunnen met hun hulpvraag. De wijkteams kennen ook weer verschillende verschijningsvormen. Wat het wijkteam precies doet, kan per gemeente verschillend zijn.

4.4 Regionale samenwerking

De gemeente kan ervoor kiezen om met andere gemeenten samen te werken in het kader van de uitvoering van de Wmo (bijvoorbeeld door samen zorg in te kopen) of doordat een centrumgemeente zorg organiseert (bijvoorbeeld maatschappelijke opvang) voor omliggende gemeenten.

³ Sommige gemeenten hebben wachtlijsten voor de Wmo, waardoor de onderzoeken niet op tijd worden afgerond en na het afgeven van de beschikking de zorg niet snel kan starten. Is dat in jouw gemeente het geval en wil je wat doen aan de wachtlijsten? Gebruik dan de voorbeeldmotie in bijlage 3 ter inspiratie.

Regionale samenwerking heeft voordelen. Zo hoeft niet elke gemeente apart het wiel uit te vinden. Maar het is ook complex en bovendien kan het lastig zijn om alle neuzen dezelfde kant op te krijgen (zie ook paragraaf 5.2). PvdA-wethouder in Kapelle Annebeth Evertz: *'Ik zit met dertien Zeeuwse wethouders in een gemeenschappelijke regeling over de jeugdzorg, maar ook met vijf wethouders werk en inkomen in de arbeidsmarktregio en met zeven anderen ben ik verantwoordelijk voor de inkoop van zorg.'*⁴

In de Wmo is de samenwerking in regionale verbanden nog op basis van vrijwilligheid. De minister heeft echter de mogelijkheid om, indien dit volgens de minister noodzakelijk is, in te grijpen en samenwerking te verplichten.⁵

Meer weten over gemeenschappelijke regelingen? Zie de routekaart in bijlage 2.

4.4.1 Voorbeeld: Regionale samenwerking in de Achterhoekraad

Regionale samenwerking kan een ongrijpbaar fenomeen zijn voor gemeenteraadsleden. Wat wordt er bij regionale bijeenkomsten door de verantwoordelijk wethouders besproken? Welke beslissingen worden er genomen? En hoe houd je daar als raadslid vat op?

In de Achterhoek is gekozen voor een vorm van samenwerking, waarbij de gemeenteraden meer invloed hebben: [de Achterhoekraad](#). In de Achterhoekraad zijn raadsleden uit alle gemeenteraden vertegenwoordigd. De Achterhoekraad benoemt 'de board', die bestaat uit vertegenwoordigers uit de politiek, uit het bedrijfsleven en van organisaties. De board stuurt regionale projecten aan die worden uitgewerkt aan thematafels. Door de regionale discussies in de Achterhoekraad, die vier keer per jaar vergadert over allerlei thema's, verbetert de samenwerking en ontstaat er meer begrip voor de lokale verschillen.

4.5 Financiën

Gemeenten krijgen via het gemeentefonds geld voor de uitvoering van de Wmo. In de eerste jaren na de invoering van de decentralisatie werd dit in de vorm van een decentralisatie-uitkering gedaan. Sinds 2018 is het onderdeel van de algemene uitkering, de bijdrage die de gemeente ontvangt vanuit het gemeentefonds. Dit geld is dus niet geormerkt.⁶

De herverdeling van het gemeentefonds is al jaren onderwerp van gesprek. Voor de Wmo wordt gekeken naar de samenstelling van de bevolking (hoeveel inwoners, leeftijdsopbouw, het gemiddelde inkomen en hoeveel uitkeringsgerechtigden en meer). In totaal gaat het om ongeveer vijftig maatstaven.

De Wmo is een zogenaamde open-einde regeling. Dat betekent dat je als gemeente niet kunt zeggen dat je inwoners niet meer kunnen worden geholpen, omdat het budget op is. Helaas geldt dat niet voor het

⁴ CLB, *Op de schouders van reuzen*. [Wethouderssocialisme: springlevend, actueel en noodzakelijker dan ooit](#).

⁵ Gemeente.nu, [Kamer stemt voor verplichte samenwerking sociaal domein](#).

⁶ Als geld geormerkt is, mag het alleen voor specifieke taken gebruikt worden.

Rijk: die hanteert wel een plafond aan de middelen die zij voor de Wmo beschikbaar stelt aan gemeenten.

Veel gemeenten kampen met tekorten op de Wmo. Dat is logisch gelet op de bezuiniging die in 2015 is doorgevoerd en die later op geen enkele manier is gecompenseerd. Daarnaast groeit in bijna elke gemeente het beroep van inwoners op de Wmo. Dit komt onder andere doordat mensen ouder worden, langer zelfstandig thuis wonen en vaker hulp nodig hebben om zelfstandig te kunnen blijven wonen. Denk maar aan hulpmiddelen, zoals een traplift of scootmobiel en de hulp bij het huishouden. Maar er is ook een andere reden en dat is de eigen bijdrage (abonnementstarief) voor de Wmo.

4.5.1 Abonnementstarief

Sinds 2019 geldt voor de eigen bijdrage in de Wmo het abonnementstarief. Dit betekent dat iedereen, ongeacht inkomen of vermogen, hetzelfde bedrag betaalt per maand voor de hulp die je krijgt vanuit de Wmo. Voor iedereen is dit € 19 per maand. Dit is ook ongeacht hoeveel hulp je krijgt.

Het abonnementstarief – ook wel subsidie voor de rijken – is in de plaats gekomen voor de inkomensafhankelijke bijdrage.⁷ Het gevolg van deze verandering in de eigen bijdrage was tweeledig. Er zijn veel meer mensen gebruik gaan maken van de Wmo en dan vooral van de hulp bij het huishouden, en de inkomsten voor gemeenten daalden drastisch door de veel lagere eigen bijdrage. Het rijk heeft hierop niet gecompenseerd. Gemeenten mogen niet meer aan eigen bijdrages vragen, wel minder. Bijvoorbeeld voor mensen met een minimuminkomen. De eigen bijdrage wordt geïnd door het CAK (centraal administratie kantoor).

4.5.2 Realistisch begroten

Voor raadsleden is het belangrijk om te weten of de middelen die je eigen gemeente begroot voor de Wmo (of jeugdzorg) reëel zijn. Altijd te laag begroten in de wetenschap dat de Wmo en jeugdzorg open einde regelingen zijn, leidt tot structurele tekorten. Deze tekorten zijn vaak de basis voor gesprekken over bezuinigingen, beperking van de toegang en verschraling van het aanbod. Soms met hele nare gevolgen voor de politieke discussies hierover waarin mensen met een zorgbehoefte worden weggezet als zorg-veelvraters. Dat is niet de goede weg. Goede zorg kost nu eenmaal geld. De PvdA is voorstander van de herinvoering van een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor de Wmo. Dit past bij het idee van de sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.

4.6 Vernieuwing, preventie en inclusie

Bij het zoeken naar goedkopere en snellere manieren van het behandelen van hulpaanvragen in de Wmo, wordt ook wel gebruikt gemaakt van het indicatieloos werken. De activiteiten in het voorliggende veld (de algemene voorzieningen zoals buurthuizen) zijn toegankelijk voor alle mensen met hulpvragen,

⁷ Het abonnementstarief wordt ook wel [subsidie voor de rijken](#) genoemd. Toen er nog een inkomensafhankelijke bijdrage was, regelden veel mensen met een hoger inkomen/vermogen zelf hun hulp, bijvoorbeeld de hulp in het huishouden. Sinds de invoering van het abonnementstarief, doet deze groep een beroep op de Wmo, omdat ze dan goedkoper uit zijn dan wanneer ze zelf de hulp zouden regelen, ook al kunnen ze de hulp prima zelf betalen.

zonder indicatie. Deze voorzieningen zijn over het algemeen goedkoper dan de maatwerkvoorzieningen. Daarnaast is de afhandeling van dit type hulpvragen eenvoudiger als er geen indicatie wordt afgegeven.

Gemeenten experimenteren meer met indicatieloos werken, ook voor andere voorzieningen zoals bijvoorbeeld indicatieloze dagbesteding. Deze dagbesteding wordt dan niet meer voor een specifieke groep aangeboden, maar als algemene voorziening. Dit kan heel goed werken en leiden tot een breder aanbod voor een bredere groep. Bijvoorbeeld naast licht dementerenden ook mensen met niet-aangeboren hersenletsel, ex-psychiatrische patiënten, of mensen met een lichte verstandelijke beperking.⁸ Op deze manier wordt er meer aan inclusie gewerkt. Er kleven echter ook nadelen aan het indicatieloos werken. Mensen kunnen zich niet meer beroepen op een recht op zorg en er kan geen bezwaar worden gemaakt tegen het besluit van de gemeente.

Veel gemeenten experimenteren met nieuwe vormen van preventie om met lichte zorg te voorkomen dat er later een beroep moet worden gedaan op zwaardere zorg. In de jeugdzorg zien we dit bijvoorbeeld in de vorm van de praktijkondersteuners bij de huisarts (POH). Lichte opvoed- en ondersteuningsvragen worden direct afgehandeld door de POH-er waarmee het gezin wordt geholpen, de huisarts wordt ontlast en – soms – wordt een doorverwijzing naar de GGZ voorkomen.

Voor de Wmo wordt preventie vooral gezocht in de versterking van het voorliggende veld. Door meer in de buurthuizen te doen en eenzame ouderen daarnaar toe te leiden kunnen mensen langer zelfstandig thuis wonen. Dagbesteding in buurthuizen kun je bijvoorbeeld combineren met de biljartclub. Zo zijn er talloze mogelijkheden die mensen kunnen helpen om te blijven deelnemen aan onze samenleving. Per gemeente is het verschillend georganiseerd. Kijk daarom goed hoe het in je eigen gemeente wordt gedaan.

4.6.1 Goed voorbeeld: Laagdrempelige toegang in Veendam

Sinds 1 januari 2022 is samenwerkingsverband 'De Basis Veendam' verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wmo in de gemeente Veendam. Vrijwel alle vormen van ondersteuning en begeleiding binnen de Wmo zijn hierin samengevoegd.⁹ De Basis is een algemene voorziening, zodat inwoners die hulp nodig hebben, niet eerst op een indicatie hoeven te wachten.

PvdA-wethouder Ans Grimbergen licht toe: *'Het doel van deze algemene voorziening en van "De Basis Veendam" is slagvaardigheid zonder onnodige administratieve rompslomp, waarbij de inwoner centraal staat. Veendam krijgt zo een laagdrempelige, breed toegankelijke voorziening dichtbij de inwoners.'*

Meer lezen:

- Gemeente Veendam, [*Uitvoering Wmo Veendam naar samenwerkingsverband 'De Basis Veendam'*](#);
- <https://www.debasisveendam.nl/>.

⁸ Platform 31, [*De kracht van het gewone. Het voorveld van de Wmo in nieuwe verhoudingen.*](#)

⁹ Kleine woningaanpassingen, hulpmiddelen, Wmo-taxi, beschermd wonen en maatschappelijke opvang vallen er niet onder.

4.7 Sociale wijkteams

Sociale wijkteams zijn sinds de decentralisatie van de Wmo in 83% van de gemeenten ingevoerd. Sociale wijkteams zijn meestal een breed, integraal team voor alle hulpvragen. In een kleiner aantal gemeenten wordt ook gewerkt met teams die zich uitsluitend bezig houden met complexe problematiek.

Deze wijkteams zorgen namens de gemeente voor de ondersteuning, zorg en welzijn van de inwoners in een wijk. Inwoners kunnen zelf contact opnemen met het wijkteams. Professionals zoals de wijkagent, huisarts en leraar kunnen verwijzen naar het wijkteams. Deze wijkteams zijn nog relatief nieuw. Movisie doet met regelmaat onderzoek naar de ontwikkeling van de sociale wijkteams.¹⁰

4.8 Inkoop

Het is belangrijk om te weten hoe bij jou in je gemeente de inkoop van de Wmo is geregeld. Doet de gemeente dat zelf of in een regionaal verband? Elke gemeente bepaalt zelf op welke manier er wordt ingekocht: via aanbestedingen of met subsidies? En met kortdurende of langjarige contracten? De gebruikte inkoopdocumenten zijn openbaar.

Deze vrijheid voor gemeenten is voor aanbieders niet altijd handig. Aanbieders die voor meerdere gemeenten werken, hebben namelijk vaak te maken met een veelvoud aan voorwaarden en daarmee een toename van de administratieve last. Om gemeenten hier behulpzaam bij te zijn, is er door Movisie een handreiking ontwikkeld met kwaliteitskaders en -standaarden, en praktijkvoorbeelden over de inkoop.¹¹ Voor de gemeente is dit een handig hulpmiddel.

In veel gemeenteraden is er veel te doen over de Wmo: menig rekenkameronderzoek is hier aan gewijd en menig wethouder verzucht met regelmaat richting de raad 'daar gaat u niet over, dat is uitvoering'. Dat kan zijn, maar als volksvertegenwoordiger krijg je signalen uit je omgeving die wel gaan over de uitvoering van de Wmo. En daar wil je werk van maken.

- Bedenk wat de doelstellingen over maatschappelijke resultaten bij de gemeente zijn. Welke effect wil je bereiken bij bewoners, in een wijk of voorziening? Sluiten de kwaliteitscriteria daar op aan? Heb hierbij ook aandacht voor de verschillen tussen buurten, kernen en/of dorpen. Wil je die verschillen verkleinen? Spreek dan concrete doelen af en durf ongelijk te investeren om gelijke kansen te creëren.
- Welke stappen worden er met en door de aanbieders in de komende periode gezet om de afgesproken doelstellingen te bereiken?
- Hoe stelt de gemeente zich op richting aanbieders? Alleen als opdrachtgever of als dialoogpartner? Is er sprake van een dialoog met betrokkenen?
- Zijn inwoners en ervaringsdeskundigen betrokken?
- Worden er kwaliteitskaders- en standaarden gebruikt?
- Wordt er alleen gewerkt met gecertificeerde aanbieders?
- Wordt er met regelmaat tussentijds geëvalueerd en bijgesteld?

¹⁰ Movisie, *Sociale (wijk)teams: vijf jaar later*.

¹¹ Vindplaats inkoop sociaal domein, *Handreiking 'Kwaliteitskaders en -standaarden bij inkoop jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning'*.

- Op welke manier gaan aanbieders rapporteren over de kwaliteit? Hoe onderbouwen zij de kwaliteitscriteria met data en ervaringen?

Gebruikt je gemeente de monitor sociaal domein? Of zijn er andere vormen (bijvoorbeeld dashboards) waarmee de gemeenteraad wordt geïnformeerd. Op www.waarstaatjegemeente.nl kun je veel informatie vinden en vergelijken met andere gemeenten.

Inkoopbeleid gaat over meer dan alleen de inkoop van specifieke diensten. In je inkoopbeleid kun je ook voorwaarden opnemen in relatie tot goed werkgeverschap. Denk aan het hanteren van reële uurtarieven, naleven van CAO's, overname verplichtingen ten aanzien van personeel en toepassing van Social Return bepalingen. In inkoopvoorwaarden kun je ook uitspraken doen over BV's en dividenduitkeringen, over de toepassing van [Wet normering topinkomens](#), en over hoofd- en onderaannemerschap.

4.9 Toezicht

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van de Wmo door de aanbieders. Hoe zij dit doen, is aan de gemeenten zelf. De landelijke overheid heeft daarvoor geen kader meegegeven. Op dit moment (voorjaar 2022) is er veel te doen over het gebrekkige toezicht van de gemeenten.¹²

Het journalistenplatform *Follow the Money* (FTM) legt al jaren misstanden bloot die kunnen ontstaan door een gebrek aan toezicht. Hierbij gaat het niet alleen om financiële misstanden, maar ook om zorgondernemingen die gigantische winsten maken, zorgverleners zonder de juiste papieren of zorgaanbieders, die eigenlijk een witwasoperatie zijn: de zogenaamde zorgcowboys. Uiteindelijk publiceerde [FTM](#) een lijst van meer dan 200 malafide zorgaanbieders.

Het gebrekkige toezicht heeft veel meer gevolgen. Mensen krijgen niet de juiste zorg, en lijden hieronder. Soms met de meest verstrekende gevolgen van dien. De VNG onderkent het probleem, maar stelt dat gemeenten wel in principe staat zijn om goed toezicht uit te oefenen, alleen dat er een gebrek is aan mensen en middelen om dat te kunnen doen. Er ontbreekt een landelijk kader en budget voor toezicht.

Daarnaast stelt de VNG dat omdat de Wmo divers en complex is, de uitvoering van toezicht dat daarom ook is. Fraudezaken zijn complex en tijdrovend, maar dat is geen excuus om zorgcowboys niet te bestrijden en uit te sluiten als aanbieder. Wil jij zorgcowboys in jouw gemeente aanpakken? Bekijk dan ter inspiratie voorbeeldmotie in bijlage 4.

Schaalvergroting en anonimiteit zijn de grootste risico's waar het gaat om toezicht. Gouden standaarden of keurmerken zijn niet voldoende om kwaliteit te garanderen. Je hebt je werk niet goed gedaan als de klanttevredenheid niet goed is. Kijk ook naar initiatieven zoals www.zorgkaartnederland.nl. Dit is een website waar je als cliënt net als bij je vakantie sterren kunt geven. Niet de zorgorganisatie maar de cliënt vult de beoordeling in, al dan niet met behulp van verwanten of familie. Dat kun je als een niet-statische manier van toezicht en kwaliteitsmeting zien. Het is niet zaligmakend, maar wel de moeite waard om verder te kijken naar mogelijkheden wat je daarmee zou kunnen doen. Van huisartsen,

¹² Follow the Money, [Wmo](#) en Binnenlands Bestuur, [Kamer schrikt van falend zorgtoezicht gemeenten](#).

tandartsen, specialisten tot verpleeghuizen, ze kunnen allemaal op www.zorgkaartnederland.nl een cijfer en review krijgen.

4.10 Onafhankelijke cliëntenondersteuning

Het is bij wet verplicht dat er onafhankelijke cliëntenondersteuning geregeld wordt. De PvdA vindt dit erg belangrijk. Onafhankelijke cliëntenondersteuning is een belangrijke schakel in het idee van checks en balances. Gemeenten hebben heel veel vrijheid en ruimte in de Wmo. Maar als je meer vrijheid geeft aan de ene kant, moet je ook meer tegenmacht aan de andere kant organiseren. Vandaar dat een cliënt die ouder wordt, gehandicapt is, of moeite heeft om alle implicaties te overzien, juist dan recht heeft op onafhankelijke ondersteuning. Het is belangrijk dat je de cliënt sterk maakt. Ook dat hoort bij het verheffingsideaal.

Hoe je de onafhankelijke ondersteuning organiseert, is aan de gemeente. Je moet in ieder geval de cliënt wijzen op de mogelijkheid van deze onafhankelijke ondersteuning. De cliënt kan dan kiezen of hij zijn zus meeneemt, of iemand van de kerk, een vrijwilliger van de ouderenbond, een maatschappelijk werker of iemand van cliëntenondersteuner [MEE](#). Het gaat erom om cliënten een positie te geven. MEE heeft voor cliëntenondersteuning mooie methodieken, die zijn erop gericht om te ontdekken wat de vraag achter de vraag is en om regie te geven aan cliënten. Er zijn nog niet veel alternatieven voor vernieuwende vormen van cliëntenondersteuning.

4.11 Adviesraden

Gemeenten zijn verplicht om burgers te betrekken bij de uitvoering van de Wmo, de Jeugdwet en de Participatiewet. Veelal gebeurt dit in de vorm van een adviesraad. Deze kan per wet zijn, maar een gemeente kan ook kiezen voor een algemene adviesraad Sociaal Domein. Adviesraden geven gevraagd en ongevraagd advies. Deze adviezen zijn vaak onderdeel van de stukken die de gemeenteraad ter besluitvorming worden voorgelegd. Een adviesraad hoort onafhankelijk te zijn.

De Wmo-raad is wettelijk verankerd en heeft verschillende bevoegdheden en rechten. De Wmo-raad:

- Mag voorstellen voor beleid doen;
- Moet in een vroegtijdig stadium in staat gesteld worden om (on)gevraagd advies uit te brengen bij besluitvorming over verordeningen en beleidsvoorstellen;
- Moet worden voorzien van ondersteuning om hun rol effectief te kunnen vervullen;
- Mag deelnemen aan periodiek overleg;
- Mag onderwerpen voor de agenda van dit overleg aanmelden;
- Moet worden voorzien van de voor een adequate deelname aan het overleg benodigde informatie.¹³

Zorg dat je als woordvoerder contact hebt met de Wmo-raad. Je moet echter niet alleen zaken doen met de Wmo-raad. Het kan niet zo zijn dat je er dan een stempel op zet en denkt de bevolking akkoord is. Probeer vooral ook in de klanttevredenheidsonderzoeken meer te doen, experimenteer met panels en zoek het niet alleen in de kwantitatieve metingen. Ook periodieke gesprekken met inwoners helpen je als raadslid enorm om inzicht te krijgen.

¹³ Wmo, [artikel 2.3.1](#).

De cliënt gaat over de kwaliteit. Dat regel je eigenlijk heel eenvoudig, door te vragen of de klant geholpen is, zich geholpen voelt. Je betreft de zorgaanbieder erbij. Bij het inzichtelijk maken van de klanttevredenheid willen we voorkomen dat het zoveelste meetinstrument wordt ontwikkeld. Voor de PvdA is de cliënttevredenheid erg belangrijk.

4.12 Tevredenheidsonderzoeken

Gemeenten zijn verplicht om jaarlijks onderzoek te doen naar de ervaringen van de cliënten met de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning. Dit onderzoek moet gericht zijn op de toegang tot voorzieningen, de kwaliteit van voorzieningen en het effect van de dienstverlening. Het staat gemeenten vrij om dit onderzoek eenmaal per jaar, periodiek of continu uit te voeren.

Het is ook een keuze van de gemeente om dit onderzoek te doen onder alle cliënten of een specifieke groep cliënten, die gebruik maakt van een bepaalde voorziening. De resultaten van dit onderzoek moeten voor 1 juli aan het ministerie worden gerapporteerd.

4.13 Right to challenge

Dit is het recht voor bewoners om hun gemeente uit te dagen wanneer zij taken beter, efficiënter of goedkoper kunnen uitvoeren. In de Wmo is dit recht voor bewoners vastgelegd.

Meer lezen:

- LSA bewoners, [Kompas right to challenge](#);
- Right to challenge, [Uitdaagrecht](#).

4.14 Goed voorbeeld: De omgekeerde of integrale verordening

De meeste gemeenten werken met aparte verordeningen om de wetten in het sociaal domein – Wmo, Participatiewet, Jeugdwet en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening – uit te voeren. Soms is er wel sprake van tien verschillende verordeningen, terwijl er tal van raakvlakken zijn tussen de verordeningen.

Om die wirwar van verordeningen overzichtelijker te maken en centraal te stellen wat inwoners nodig hebben, werken steeds meer gemeenten de laatste jaren met de omgekeerde of integrale verordening: één verordening voor het hele sociaal domein. Uitgangspunt van de verordening is dat niet de wetten en regels leidend zijn, maar de vraag welke hulp een inwoner nodig heeft. De verordening wordt in klare taal geschreven, zodat niet alleen professionals, maar ook inwoners het begrijpen.¹⁴

Meer weten over de omgekeerde verordening? PvdA-wethouder **Jocko Rensen** maakte er een [filmpje](#) over.

¹⁴ Stimulansz, [Omgekeerde verordening sociaal domein](#) en [Een begrijpelijke verordening? Ja, dat kan dus](#).

Deel 2: De praktijk

In het eerste deel van deze handreiking heb je gelezen wat de Wmo is: hoe zit de wet in elkaar? Welke verplichtingen hebben gemeenten in de Wmo? En hoe vul je de wet sociaal-democratisch in? Het tweede deel van deze handreiking duikt dieper de praktijk in, aan de hand van verschillende taken die uit de Wmo voortvloeien, goede voorbeelden en praktische politieke instrumenten.

5. Beschermd wonen

Sommige inwoners kunnen door psychische, psychosociale of andere oorzaken niet zelfstandig wonen. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid dat deze inwoners terecht kunnen in een veilige en beschermde woonomgeving met begeleiding: beschermd wonen. Hoeveel begeleiding iemand krijgt, verschilt van persoon tot persoon. Beschermd wonen is niet gericht op behandeling van de psychische of psychosociale problemen. Als er behandeling nodig is, wordt dat apart geregeld.

5.1 Beschermd wonen via de Wlz of Wmo

Beschermd wonen kan zowel vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz) als de Wet maatschappelijke zorg (Wmo) geregeld worden. Beschermd wonen vanuit de Wmo is tijdelijk, als tussenstap op weg naar (weer) zelfstandig wonen, bijvoorbeeld na opname in een psychiatrisch ziekenhuis of verslavingskliniek. Na een bepaalde periode kijken inwoner en begeleider of het mogelijk is om weer zelfstandig te wonen. De tijdelijkheid van beschermd wonen via de Wmo kan breed worden opgevat: het kan gaan om enkele maanden tot enkele jaren.¹⁵

Sommige inwoners kunnen waarschijnlijk nooit meer zelfstandig wonen doordat ze levenslange intensieve zorg en begeleiding nodig hebben vanwege psychische klachten. Deze groep inwoners kwam eerst in aanmerking voor beschermd wonen vanuit de Wmo. Maar omdat er geen sprake is van tijdelijk zorg, zijn deze mensen per 1 januari 2021 aangewezen op beschermd wonen vanuit de Wlz. Deze vorm van beschermd wonen wordt ook wel GGZ-wonen genoemd. Het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) beoordeelt of mensen in aanmerking komen voor zorg vanuit de Wlz en de zorgkantoren zijn verantwoordelijk voor de organisatie van de Wlz-zorg.¹⁶

Naast het verschil in tijdelijkheid tussen beschermd wonen via de Wmo en de Wlz, is er ook een verschil in financiering. Beschermd wonen via de Wmo wordt door gemeenten gefinancierd, beschermd wonen via de Wlz door het Rijk. Dat veroorzaakt spanning: Wlz-instellingen willen iemand, om kosten te besparen, soms liever langer in de Wmo houden. Hetzelfde geldt omgekeerd: gemeenten willen inwoners soms sneller in de Wlz hebben, omdat het hen dan weer kosten bespaart. Voor de PvdA staat voorop dat inwoners nooit de dupe mogen worden van deze financiële spanning ten gevolge van de scheiding tussen twee wetten.

5.2 Doordecentralisatie beschermd wonen

Tot en met 2021 hadden 43 centrumgemeenten een regierol voor het toekennen en betalen van beschermd wonen. Op 1 januari 2022 is gestart met wat wordt genoemd 'de doordecentralisatie

¹⁵ Rijksoverheid, [Beschermd wonen](#), [GGZ wonen](#) en [Hoe werkt de Wet langdurige zorg?](#).

¹⁶ Zorgwijzer.nl, [Wet langdurige zorg \(Wlz\)](#) en [ciz.nl](#), [Centrum Indicatiestelling Zorg](#).

beschermd wonen'. Dat betekent álle gemeenten verantwoordelijkheid dragen voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen (en niet meer alleen de centrumgemeenten). Concreet houdt het in dat – voor zover dat nog niet werd gedaan - gemeenten in de regio gezamenlijk beslissingen nemen over beschermd wonen en met een gezamenlijke begroting werken.¹⁷

Gezamenlijk beslissingen nemen over beschermd klinkt eenvoudig, maar is dat niet. Probeer maar eens met een aantal gemeenten, waarin partijen met een verschillende ideologische achtergrond actief zijn, tot een plan te komen. Zoals Marleen Damen, oud-PvdA-wethouder in Leiden in 2021 verzuchtte: *'Leiden is het enige linkse bolwerk in een conservatieve streek. We hebben hele mooie plannen om een nieuw concept neer te zetten met kamerbewoning. Dan heb ik wat extra geld nodig van de regio, en dan moet ik weer praten als brugman. Ik wil investeren in deze groep en zorgen dat ze goede zorg krijgen, maar dan geeft de regio niet thuis.'*

Vanaf 1 januari 2024 gelden er nieuwe financiële afspraken over beschermd wonen. Tot die tijd is de gemeente waarin iemand zich meldt om beschermd te wonen financieel verantwoordelijk, maar vanaf 2024 geldt het zogenaamde woonplaatsbeginsel. Dat betekent dat iedere gemeente zelf financieel verantwoordelijk is voor beschermd wonen voor de eigen inwoners en daar geld voor ontvangt. Als een inwoner moet verhuizen om ergens anders beschermd te wonen, blijft de eigen (oorspronkelijke) gemeente financieel verantwoordelijk. Het woonplaatsbeginsel geldt voor nieuwe cliënten, niet voor cliënten die al beschermd wonen.¹⁸

5.3 Goed voorbeeld: Beschermd wonen voor jongeren in Veendam

Stapje voor stapje weer op eigen benen staan en weer structuur in het leven krijgen, dat is de inzet beschermd wonen voor jongeren dat door [Overstag](#) in Veendam wordt georganiseerd. Er zijn drie woningen beschikbaar – gewoon midden in de buurt – die de jongeren in drie fases doorlopen.

In de eerste fase werken de jongeren aan een goede dag-routine en leren ze dingen die nodig zijn voor het dagelijks leven: zaken als koken, boodschappen doen en de was doen. In deze fase wordt er ook gezocht naar een passende opleiding of baan. In de tweede fase wordt al iets meer zelfstandigheid verwacht: zelf uitvoeren wat je in de eerste fase hebt geleerd, met af en toe wat bijsturing.

De derde fase staat in het teken van 'de puntjes op de i zetten'. Jongeren wonen in deze fase vrijwel zelfstandig. En als het even niet lukt, is begeleiding binnen handbereik, letterlijk op vijftien meter afstand. PvdA-wethouder Ans Grimbergen ziet dat de aanpak werkt.

Meer lezen:

- Overstag, [Beschermd wonen in Veendam](#).

¹⁷ Binnenlands Bestuur, [Beschermd wonen in vogelvucht](#).

¹⁸ VNG, [Gemeenten geven positief advies over nieuw verdeelmodel BW](#), [Woonplaatsbeginsel Beschermd Wonen](#), Rijksoverheid, [Beschermd wonen wordt vanaf 1 januari 2022 taak van elke gemeente](#) en Binnenlands Bestuur, [Weer uitstel nieuw verdeelmodel beschermd wonen](#).

6. Maatschappelijke opvang

Mensen die dakloos zijn of dat dreigen te raken – bijvoorbeeld door een echtscheiding, psychische problemen, schulden, verslaving of werkloosheid –, of te maken hebben met een gewelddadige thuissituatie of slachtoffer zijn van mensenhandel, kunnen terecht bij de maatschappelijke opvang (dak- en thuislozenopvang, vrouwenopvang, mannenopvang). Maatschappelijke opvang is tijdelijk. Behalve bed, bad en brood wordt er vanuit de maatschappelijke opvang ook zorg, begeleiding en praktische hulp geboden, bijvoorbeeld bij het oplossen van schulden, het regelen van een postadres of het aanpakken van een verslaving.¹⁹

6.1 Organisatie maatschappelijke opvang

Centrumgemeenten hebben een regierol voor de uitvoering van de maatschappelijke opvang en ontvangen hier financiële middelen voor vanuit het Rijk. In de komende jaren wordt gekeken of de maatschappelijke opvang, net als beschermd wonen, wordt door gedecentraliseerd.²⁰

6.2 Goede voorbeelden

Housing First

Eerst een huis, dan de rest. Steeds meer gemeenten werken volgens het ‘Housing First’-concept. Oud-PvdA-wethouder [Miriam Haagh](#) voerde dit concept al in 2014 in Breda in. Bij Housing First krijgen langdurig dak- en thuislozen met meervoudige problemen – bijvoorbeeld schulden, trauma’s, verslaving en andere psychische stoornissen – eerst een zelfstandig thuis, midden in de buurt en niet ergens achteraf. Geen dak boven je hoofd staat al het andere in de weg. Pas als je weer een thuis hebt, kun je van daaruit werken aan een oplossing van andere problemen. Niet voor niets is wonen een grondrecht.

De begeleiding bij Housing First is intensief maatwerk: iemand krijgt zo lang hulp als nodig is en op een manier die werkt voor hem of haar. Housing First is enorm succesvol bij groepen, waarbij eerder andere vormen van hulp niet werkten. Ongeveer negentig gemeenten werken passen Housing First toe. Housing First past naadloos op het gedachtengoed van de PvdA.

Meer lezen:

- Lokaal Bestuur, [Een baan, maar geen thuis: aantal economisch daklozen groeit](#);
- Rijksoverheid, online magazine [Iedereen onder een dak, Housing First: zoveel meer dan een huis](#);
- Housing First Nederland, <https://housingfirstnederland.nl/>;
- Limor, [Dakloosheid beëindigen: Housing First](#).

Van woningnood naar huisgenoot: Onder de pannen (Amsterdam):

Er is een steeds grotere groep daklozen die niet verslaafd is en ook niet kampt met psychiatrische aandoeningen, maar geen sociaal netwerk heeft dat hen opvangt. Ze belanden op straat na bijvoorbeeld

¹⁹ Rijksoverheid, [Maatschappelijke opvang, Vrouwen- en mannenopvang](#) en Trimbos Instituut, [Maatschappelijke opvang](#).

²⁰ VNG, [Doordecentralisatie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. Procesplan uitwerking bouwstenen Expertiseteam MO-BW-BG en Kaart: Regionale samenwerkingen voor ‘beschermd wonen en maatschappelijke opvang per 1-1-2021’](#).

een scheiding of het verlies van hun baan. Voor deze groep daklozen bestaat er nauwelijks opvang. Daarom is de Regenboog Groep 'Onder de Pannen' gestart.

Doel van het project is om mensen snel en tijdelijk onderdak te bieden, zodat ze niet verder af komen te staan van de samenleving en afhankelijk raken van hulpverlening en (dure) nachtopvang. Deze daklozen worden tijdelijk ondergebracht bij mensen die een kamer beschikbaar hebben. De kamerverhuurder kan op deze manier wat bijverdienen. Bij dit project is de kostendelersnorm niet van toepassing, dus als de huurder of verhuurder een uitkering ontvangt, wordt deze niet gekort.²¹ Ook op de eventuele toeslagen heeft het geen effect.

Vooraf bespreekt de Regenboog Groep de wensen van degene die de kamer beschikbaar stelt. Als zowel de kandidaat als de verhuurder het zien zitten, wordt er een contract getekend en start de verhuur. De gemeente Amsterdam, woningcorporaties en uitkeringsinstanties werken mee aan het project.

Meer lezen:

- De Regenboog Groep, [Onder de Pannen](#);
- Onder de Pannen, [Van woningnood naar huisgenoot](#).

7. Verward gedrag

De laatste jaren gaat het in de media steeds vaker over personen die 'verward gedrag' vertonen. Het is een containerbegrip geworden voor mensen die de grip op hun leven (even dreigen) te verliezen en daarom een risico voor zichzelf en anderen zouden kunnen vormen.²²

Er is niet één stereotype verward gedrag. De oorzaken en problemen zijn uiteenlopend. Mensen met verward gedrag kunnen te maken hebben met psychische problemen, een licht verstandelijke beperking, dementie, verslaving, schulden, dreigende dakloosheid of het verlies van dierbaren. Bij personen met verward gedrag speelt vaak een combinatie van levensproblemen en een aandoening of beperking.²³

Over de term verward gedrag is veel discussie. De term wordt als stigmatiserend gezien. Bovendien is het lastig te zeggen waar verward gedrag begint en waar het ophoudt. Verward gedrag is vaak tijdelijk van aard. Een term die wellicht beter passend is, is 'mensen met een acute zorgnood/zorgvraag'. Met zorg vanuit de Wmo, bijvoorbeeld beschermd wonen, dagbesteding of andere begeleiding, kunnen mensen met verward gedrag weer grip op hun leven krijgen.

Een deel van de mensen met verward gedrag zijn oud GGZ-patiënten. Mensen die eerder in instellingen woonden en nu, door de veranderingen in de zorg, zelfstandig in wijken terecht zijn gekomen. Hun zorg is nu ambulante. Dit heet extramuralisering van de zorg. Het is de bedoeling om buiten de muren van een

²¹ De [kostendelersnorm](#) – ook wel een [boete op samenwonen](#) – houdt in dat als iemand die een bijstandsuitkering ontvangt samenwoont met een of meer volwassenen van 21 jaar of ouder, de uitkering wordt gekort vanuit het idee dat de kosten voor het huishouden gedeeld kunnen worden. In de praktijk werkt de kostendelersnorm dakloosheid in de hand. Ouders sturen soms hun kinderen uit huis, simpelweg omdat ze zich geen korting op de uitkering kunnen veroorloven. Ook durven mensen de stap naar samenwonen niet te zetten, vanwege de korting.

²² Trimbos, [Mensen met verward gedrag](#).

²³ Idem.

instelling gelijkwaardige zorg te bieden die eerder in een instelling werd geboden (intramuralisering), bijvoorbeeld in de eigen woning. Deze mensen komen door passend toewijzen van woningen veelal in de goedkopere sociale huurwoningen terecht, in wijken die al kwetsbaar zijn.²⁴

8. Briefadres

Het is geen uitzondering dat inwoners van een gemeente niet zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP), met alle consequenties van dien. Als je niet ingeschreven staat in het BRP kan je geen aanspraak maken op zorg en voorzieningen, wat weer tot dakloosheid of het verergeren van de persoonlijke problemen kan leiden. Om dit te voorkomen zijn gemeenten per 1 januari 2022 wettelijk verplicht om een briefadres te verstrekken (eerder hadden gemeenten hier al de bevoegdheid toe, maar gebeurde het niet altijd).²⁵

9. Huiselijk geweld en kindermishandeling

Huiselijk geweld – fysiek, seksueel, psychisch en financieel – is de meest voorkomende vorm van geweld in Nederland. Vrouwen zijn de grootste groep slachtoffers. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.²⁶

9.1 Veilig thuis

Niets is zo erg als je thuis niet veilig voelen. Vanuit de Wmo en de Jeugdwet hebben gemeenten wettelijke taken voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals de inrichting van een Veilig Thuis-organisatie. Er zijn 26 Veilig Thuis regio's. Veilig Thuis is er voor iedereen die te maken heeft met huiselijk geweld. De organisatie geeft advies en ondersteuning aan slachtoffers, plegers, omstanders en professionals.²⁷ Veilig Thuis heeft verschillende taken:

- Het is het meldpunt voor (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Iedereen, slachtoffers, plegers, omstanders en professionals – kunnen een melding maken. Via een chatfunctie op de website is Veilig Thuis tijdens kantooruren bereikbaar en telefonisch 24/7. Als iemand Veilig Thuis belt, wordt samen met een medewerker besproken wat er aan de hand is en of er een officiële melding gemaakt wordt. Als dat het geval is, vertelt Veilig Thuis wat er met de melding gaat gebeuren;
- Veilig Thuis is er ook om advies te geven en ondersteuning te bieden, zowel aan slachtoffers als plegers, omstanders en professionals;
- Veilig Thuis onderzoekt na een melding of er sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. Veilig Thuis kan dit zelf doen, of de hulp inschakelen van een lokale hulpverlener. Is er geen sprake van huiselijk geweld of kindermishandeling, dan trekt Veilig Thuis zich terug;

²⁴ Lees meer over passend toewijzen en de voor- en nadelen daarvan in de handreiking [Lokaal woonbeleid](#), paragraaf 3.3.

²⁵ Divosa, [Handreiking briefadressen en he voorkomen van dakloosheid](#).

²⁶ College voor de Rechten van de Mens, [Huiselijk geweld](#) en Rijksoverheid, [Factsheets over vormen van huiselijk geweld](#).

²⁷ Veilig Thuis wordt regionaal georganiseerd, er zijn 26 [Veilig Thuis regio's](#).

- Is er wel sprake van huiselijk geweld of kindermishandeling, dan zorgt Veilig Thuis voor de juiste hulp. Als er al hulpverleners betrokken zijn bij het gezin, wordt daar altijd mee overlegd;
- Als het nodig is, licht Veilig Thuis de politie of de Raad voor Kinderbescherming in.

De gemeente zorgt voor de samenwerking tussen alle partijen, die een rol hebben bij het signaleren, zoals bijvoorbeeld jeugdzorg, (huis)artsen, onderwijs en politie. En levert verder een bijdrage aan het bespreekbaar maken en hulp bieden bij (de aanpak van) huiselijk geweld en kindermishandeling.²⁸

9.2 Samenwerkingsafspraken Veilig Thuis en gemeenten

Als er een melding gedaan wordt bij Veilig Thuis, besluit de organisatie binnen tien weken – een schandalige lange periode als je in een onveilige situatie verkeert – wat de noodzakelijke vervolgstappen zijn en welke door de gemeente aangewezen instelling(en) of professional(s) de vervolgstappen gaan uitvoeren. Gemeenten en Veilig Thuis zijn verplicht om met elkaar samenwerkingsafspraken te maken, zodat de overdracht van meldingen goed verloopt en de veiligheid van de betrokkenen in de melding niet in gevaar komt.²⁹

Voorbeelden van samenwerkingsafspraken:

- [Samenwerkingsafspraken Flevoland](#);
- [Samenwerkingsafspraken Gelderland-Zuid](#).

N.B. Bovenstaande documenten zijn willekeurige voorbeelden om te illustreren hoe samenwerkingsafspraken eruit kunnen zien. Deze afspraken zijn geen blauwdruk van hoe het zou moeten.

9.3 Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

Gemeenten moeten iedere vier jaar een regiovisie ontwikkelen over de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De visie zorgt voor een beter lokaal en regionaal beleid, waarbinnen alle partijen hun verantwoordelijkheid nemen voor de preventie en aanpak van huiselijk geweld.

De centrale ambitie in alle regiovisies is om huiselijk geweld zo vroeg mogelijk te signaleren en adequaat te reageren, waardoor het geweld zo snel mogelijk gestopt wordt, de schade beperkt blijft en het herstel bevordert wordt. Gemeenten voeren de regie op de aanpak van huiselijk geweld en maken afspraken over de regionale en lokale verantwoordelijkheden en de inzet van geld.³⁰ Eigenlijk hoort het daarbij om de vraag te gaan: hoe zorgen we ervoor dat vrouwen en kindermishandeling stopt?

Voorbeelden van regiovisies:

- Regiovisie Hollands Midden 2019-2023, [Geweld hoort nergens thuis](#);
- Regiovisie en actieplan Drenthe 2020-2024, [De volgende stap](#);
- Regiovisie Zeeland 2019-2023, [Voor een toekomst zonder geweld](#).

²⁸ Wet maatschappelijke ondersteuning, artikel 4.1.1, [Veilig thuis](#) en Rijksoverheid, [Aanpak van huiselijk geweld](#).

²⁹ VNG, [Factsheet Samenwerkingsafspraken gemeenten en Veilig Thuis](#).

³⁰ Rijksoverheid, [Regiovisie](#).

Voortvloeiend uit de regiovisies, maken gemeenten eigen uitvoeringsplannen om huiselijk geweld en kindermishandeling te voorkomen en signaleren.

Voorbeelden van gemeentelijke uitvoeringsplannen:

- Gemeente Lochem, [*Huiselijk geweld – Uitvoeringsplan*](#);
- Gemeente Diemen, [*Uitvoeringsplan Preventie Huiselijk geweld en kindermishandeling*](#);
- Gemeente Emmen, [*Uitvoeringsplan veiligheid 2021*](#).

N.B. De voorbeelden van regiovisies en uitvoeringsplannen illustreren hoe deze documenten er uit zien in verschillende regio's en gemeenten. Net als de voorbeelden van samenwerkingsafspraken, zijn ze geen blauwdruk van hoe het zou moeten. Regio's en gemeenten kunnen eigen accenten leggen.

9.4 Geweld tegen vrouwen en het Verdrag van Istanbul

Elke acht dagen wordt er in Nederland een vrouw vermoord. Nederland staat in de top drie van Europese landen waar femicide (het doden van vrouwen vanwege hun gender) relatief het meeste voorkomt. 45% van de Nederlandse vrouwen maakte ooit fysiek en/of seksueel geweld mee.³¹ Niemand kan en mag dit ooit accepteren.

In 2016 trad in Nederland het 'Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld', kortweg bekend als het Verdrag van Istanbul, in werking.

Vijf doelen van het verdrag zijn:

1. Vrouwen beschermen tegen alle vormen van geweld, en geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld voorkomen, vervolgen en uitbannen;
2. Alle vormen van discriminatie van vrouwen uitbannen en gelijkheid van vrouwen en mannen bevorderen;
3. Een allesomvattend kader opzetten met beleid en maatregelen, dat slachtoffers beschermt en ondersteunt;
4. Internationale samenwerking bevorderen;
5. Met ondersteuning en bijstand aan organisaties werken aan een integrale aanpak.

Het verdrag stelt eisen aan de aanpak van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld en kan gemeenten helpen om hun aanpak van huiselijk geweld verder aan te scherpen.

Meer lezen:

- VNG, [*Factsheet Het verdrag van Istanbul*](#);
- Atria, [*Geweld tegen vrouwen*](#);
- Movisie en Atria, [*Aandacht voor gender maakt de aanpak van huiselijk geweld effectiever*](#).

9.5 Onduidelijke cijfers (door corona)

De coronacrisis heeft ook op het gebied van huiselijk geweld gevolgen. Die gevolgen zijn tweërlei. Het op elkaar zitten, in kleine huizen, thuiswerken kan leiden tot meer geweld tegen vrouwen en kinderen. Doordat er geen landelijke cijfers beschikbaar zijn, weten we dat niet zeker. Wel zijn er in de

³¹ Atria, [*In Nederland wordt iedere 8 dagen een vrouw vermoord: 'Veranker femicide in het strafrecht'*](#) en [*Geweld tegen vrouwen: feiten en cijfers*](#).

verschillende regio's duidelijke signalen dat de ernst van de meldingen is toegenomen. Met andere woorden: de mishandelingen zijn erger.

Een ander aspect dat we niet mogen vergeten is dat veel van de meldingen worden gedaan door professionals. Door corona zijn de contacten tussen professionals en inwoners veel gedigitaliseerd. Hierdoor is het zicht achter de voordeur minder geworden. Uit de hulpverlening weten we dat er gemiddeld 33 incidenten nodig zijn voordat er een melding wordt gedaan. Veel hulpverleners, waaronder de politie, denkt en redeneert vanuit het incident en niet vanuit het dossier van alle meldingen.

Hierdoor worden meldingen niet op de juiste ernst ingeschat. Ken daarom de cijfers van je eigen gemeente! Als politici van de PvdA mogen wij nooit accepteren dat vrouwen en kinderen slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Dat betekent ook dat genderspecifiek beleid weer tot de mogelijkheden moet behoren en dat de lokale emancipatiestructuur niet verder onder druk mag komen te staan.

9.5 Goede voorbeelden

Preventiemedewerkers Amsterdam

Gemeenten zetten op verschillende manieren in op preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zo heeft in Amsterdam elk stadsdeel een eigen [preventiemedewerker HGKM](#) (Huiselijk Geweld en Kindermishandeling), die huiselijk geweld bespreekbaar maakt en de drempel naar hulp verlaagt. Met bewoners en organisaties uit de buurt, kijkt de preventiemedewerker wat er nodig is in die specifieke buurt.³²

Initiatiefvoorstel gemeenteraad Schiedam

In 2020 nam de Schiedamse gemeenteraad unaniem een [initiatiefvoorstel](#) aan – waar PvdA-raadslid Petra Zwang mede-opsteller van was – om huiselijk geweld tegen te gaan.³³ Naar aanleiding van het initiatiefvoorstel, is een campagne gestart: Stop Huiselijk Geweld. Doel van de campagne is om Schiedammers bewust te maken van huiselijk geweld en hoe je hier iets tegen kan doen.³⁴

10. Mensenhandel

Naar schatting zijn in Nederland jaarlijks zo'n 5.000 à 7.000 mensen slachtoffer van mensenhandel. Bij mensenhandel worden meisjes en jongens, mannen en vrouwen, onder vaak mensonterende omstandigheden, gedwongen om te werken. Het is een vorm van ondermijnende criminaliteit, waarbij onder- en bovenwereld met elkaar verweven raken. Mensenhandel komt in verschillende vormen voor: arbeidsuitbuiting, seksuele uitbuiting, criminele uitbuiting en orgaanverwijdering.³⁵

³² Gemeente Amsterdam, [Preventiemedewerkers huiselijk geweld en kindermishandeling](#).

³³ Gemeenteraad Schiedam, [Geweld achter de voordeur, samen stappen zetten](#).

³⁴ Gemeente Schiedam, [Bewustwordingscampagne Stop Huiselijk Geweld van start](#), Huiselijk Geweld, [Schiedam maakt vuist tegen huiselijk geweld](#) en PvdA Schiedam, [Raadsleden PvdA Schiedam spreken zich uit tegen huiselijk geweld!](#).

³⁵ Rijksoverheid, [Bestrijden van mensenhandel](#) en <https://mensenhandelinnederland.nl/>.

Vanuit de Wmo en de jeugdwet hebben gemeenten de verantwoordelijkheid voor passende opvang van slachtoffers van mensenhandel. Ook zijn gemeenten verantwoordelijk voor ondersteuning en nazorg, zoals bijvoorbeeld (ambulante) vervolghulp nadat een slachtoffer de opvang heeft verlaten, het vinden van een huis en toeleiding naar school, werk of dagbesteding.³⁶

In 2018 startte het programma *Samen tegen mensenhandel*, waarin de Rijksoverheid samen met gemeenten en andere partners als het OM, de politiek, de IND en scholen samenwerkt om mensenhandel te voorkomen en bestrijden. Mensenhandel manifesteert zich vaak op lokaal niveau. Daarom zijn gemeenten een belangrijke partner in de aanpak en het signaleren van mensenhandel.³⁷

In het programma *Samen tegen mensenhandel* is afgesproken dat alle gemeenten beleid ontwikkelen op dit thema. In 2022 moet elke gemeente een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel hebben. Uit recent onderzoek in opdracht van de VNG blijkt dat gemeenten weliswaar steeds vaker beleid hebben of ontwikkelen, maar dat 80% nog onvoldoende zicht heeft op de slachtoffers en daders. Er is dus nog werk aan de winkel.³⁸ Wil je weten hoe het er in jouw gemeente voor staat? Dan kan je schriftelijke vragen stellen aan het college van B&W. Een opzet vind je in bijlage 5.

Meer lezen:

- <https://mensenhandelinnederland.nl/>
- Rijksoverheid, *Samen tegen Mensenhandel*;
- RIEC-LIEC, *Ondermijnende criminaliteit*.

11. Ex-gedetineerden

Gemeenten, de Dienst Justitiële Inrichting (DJI) en de reclassering zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de re-integratie van gedetineerden nadat ze hun straf hebben uitgezeten. Voor een goede re-integratie, moeten verschillende basisvoorwaarden in orde zijn:

- Werk en inkomen;
- Huisvesting;
- Financiën en evt. oplossen schulden;
- Een geldig identiteitsbewijs;
- Een zorgverzekering;
- Indien nodig zorg.

Vrijwel alle gemeenten hebben een gemeentelijke coördinator nazorg of een specialist detentie en re-integratie, die ex-gedetineerden begeleidt bij de terugkeer in de samenleving. Net als alle andere inwoners kunnen ook ex-gedetineerden aanspraak maken op de Wmo-voorzieningen in de gemeente.³⁹

³⁶ Rijksoverheid, *Bestrijden van mensenhandel*.

³⁷ Rijksoverheid, *Samen tegen mensenhandel*, *Kompas aanpak mensenhandel* en VNG, *Kader voor de aanpak van mensenhandel door gemeenten*.

³⁸ VNG, *Onderzoek aanpak mensenhandel* en *Aanpak van mensenhandel: de stand van zaken bij gemeenten*.

³⁹ Ministerie van BZK en – J&V en VNG, *'Kansen bieden voor Re-integratie: in de praktijk'* en VNG, *Re-integratie ex-gedetineerden*.

11.1 Goede voorbeelden

Meer perspectief voor gedetineerden in Utrecht

Jaarlijks keren zo'n 700 ex-gedetineerden terug naar de stad Utrecht. Bijna de helft van hen wordt binnen twee jaar na vrijlating opnieuw veroordeeld. Ex-gedetineerden met schulden, zonder werk of zonder huisvesting hebben de grootste kans om weer de fout in te gaan. Vaak vragen ze niet om hulp, omdat ze dat niet willen of kunnen.

Burgemeester Sharon Dijksma wil de kans op recidive verminderen met een nieuw programma 'detentie en terugkeer'. Gedetineerden met een hoog risico op recidive krijgen vanaf dag één van de detentie begeleiding om later weer succesvol terug te keren in de maatschappij. Samenwerking tussen alle partners, binnen en buiten de gemeente, staat centraal in het programma.

Meer lezen:

- DSP, [*Ondersteuning programma Detentie & Terugkeer Utrecht*](#);
- Gemeente Utrecht, [*Factsheet van 'Nazorg Detentie' naar 'Detentie & terugkeer'*](#).

De Instap: 'Huisvesting Plus'

De Gelderse organisatie De Instap zorgt met het programma 'Huisvesting Plus' voor een succesvolle terugkeer van ex-gedetineerden in de samenleving. Het programma probeert te voorkomen dat ex-gedetineerden terugvallen en heeft als doel om hen weer de kans op een fijn leven te bieden.

Via 'Huisvesting Plus' krijgen ex-gedetineerden hulp bij de vijf belangrijkste leefgebieden:

1. Geld: inkomen en schulden;
2. Een plek om te wonen;
3. Zorg (huisarts, tandarts, apotheek, verzekering);
4. Identiteitspapieren (paspoort, ID);
5. Dagbesteding (werk of een andere vorm van dagbesteding, bijvoorbeeld bij een zorgboerderij).

Meer lezen:

- De Instap, [*programma 'Huisvesting Plus'*](#).

12. Wonen en zorg

Doel van de Wmo is dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen in hun vertrouwde omgeving, waar nodig met ondersteuning vanuit de gemeente. Met de toenemende vergrijzing wordt dat een steeds grotere uitdaging. Wonen en zorg kunnen daarom niet los van elkaar gezien worden.⁴⁰ Hans Adriani, PvdA-wethouder in Nieuwegein, heeft de domeinen met elkaar verbonden: *'Wonen en zorg is iets dat meestal door zorgmensen bedacht wordt en die daar dan heel hard en heel gedreven mee bezig zijn en dan na twee jaar kijken ze eens om zich heen, dan zeggen ze: maar waar zijn die woningen die we daarvoor nodig hebben?'*

⁴⁰ Taskforce wonen en zorg, <https://www.taskforcewonzorg.nl/>.

Daarom heeft Hans het omgedraaid. Als uitwerking van de woonvisie heeft hij een programma Woonwijs gemaakt, dat specifiek ingaat op de combinatie wonen en zorg en wat dat voor het bouwprogramma betekent. Een gemeente kan nog zo'n goede visie op wonen hebben en een goede visie op zorg, maar als je beide niet combineert, vallen mensen met een zorgbehoefte tussen wal en schip omdat er geen geschikte woningen zijn.

Meerdere gemeenten hebben de laatste tijd een woonzorgvisie opgesteld, waarin is uitgewerkt wat er op het gebied van wonen, welzijn en zorg nodig is, zodat inwoners langer in hun eigen huis kunnen blijven wonen. Woningcorporaties en zorgpartijen worden vaak ook betrokken bij het opstellen van de woonzorgvisie. Een woonzorgvisie is – in tegenstelling tot bijvoorbeeld de woonvisie – niet verplicht. Er is dan ook geen blauwdruk voor een woonzorgvisie. Vaak worden de volgende onderwerpen behandeld:

- (Een duiding van) de woonzorgopgave: dit geeft inzicht in de huidige en toekomstige behoefte aan wonen, zorg en welzijn in de gemeente en laat zien waar een eventuele mismatch zit tussen vraag en aanbod. Het maakt duidelijk welke knelpunten urgent zijn en welke later aangepakt kunnen worden;
- Een overzicht van de woonbehoefte: naar wat voor soort woningen is er vraag in de gemeente;
- Een onderscheid in doelgroepen met een woonzorgbehoefte: bijvoorbeeld ouderen, mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, cliënten beschermd wonen;
- Het lokale aanbod van woonvormen: al bestaande plekken waar wonen en (lichte) zorg gecombineerd worden;
- Het lokale aanbod van zorg en ondersteuning: wat de gemeente al doet om ervoor te zorgen dat inwoners zo lang mogelijk thuis kunnen blijven;
- De leefbaarheid van de omgeving: of de omgeving is ingericht op mensen die moeilijk ter been zijn, in een rolstoel of scootmobiel zitten;
- Het aanbod en de behoefte van woningaanpassingen;
- Hoe de gemeente tot uitvoering komt: in de woonzorgvisie van Nieuwegein is bijvoorbeeld een uitvoeringsagenda opgenomen, waarin concreet staat hoe de gemeente de visie gaat uitvoeren;
- Hoe en met welke partners de gemeente samenwerkt;
- Participatie en het betrekken van inwoners.⁴¹

Voorbeelden van woonzorgvisies:

- Gemeente Nieuwegein, [Woonwijs; Programma Wonen, Welzijn en Zorg gemeente Nieuwegein 2022-2026](#);
- Gemeente Zaltbommel en Maasdriel, [Woonzorgvisie Bommelerwaard 2020-2024](#);
- Gemeente Hulst, [Woonzorgvisie. Een langetermijnvisie op wonen, welzijn en zorg](#).

12.1 Goede voorbeelden

Dagbesteding zonder indicatie in Reimerswaal

Wie naar de dagbesteding gaat, al is het maar een ochtend per week, heeft strikt gezien een indicatie nodig. Dat is tijdrovend voor de gemeente en voor de zorginstelling. En helaas is de inwoner de dupe, want die moet soms maanden wachten tot de indicatie verstrekt wordt.

⁴¹ Taskforce wonen en zorg, [Visie](#) en [Handreiking voor een toekomstbestendige woonzorgvisie](#).

De gemeente Reimerswaal en zorggroep Ter Weel hebben daarom een andere oplossing bedacht. De zorggroep krijgt lumpsum financiering vanuit de gemeente en de dagbesteding voor ouderen is nu voor iedereen open gesteld, een indicatie is niet meer nodig.⁴²

Bij dagbesteding voor ouderen gaat het er om dat ouderen vitaal blijven en sociale contacten hebben en daardoor langer in hun eigen omgeving kunnen blijven wonen. Voor andere vormen van dagbesteding die ontwikkelingsgericht zijn, zoals jeugd- en gehandicaptenzorg, is indicatieloos openstellen niet gewenst.

Het is natuurlijk wel belangrijk dat als een inwoner meer intensieve zorg nodig heeft of een maatwerkvoorziening nodig heeft, dit ook geregeld wordt en er niet – om kosten te besparen – verwezen wordt naar de indicatieloze dagbesteding. Lees meer over (de nadelen van) indicatieloos werken in paragraaf 4.6.

Meer lezen:

- Taskforce wonen en zorg, [Dagbesteding zonder indicatie: 'Zet open, die deuren van woonzorgcentra'](#);
- [Indicatieloze dagbesteding. Stappenplan voor gemeenten.](#)

Vitaliteitscoöperatie America Left

In America, één van de kernen van de gemeente Horst aan de Maas, vonden de inwoners dat zij zorg en welzijn – bijvoorbeeld wijkverpleegkunde, hulp bij de huishouding en palliatieve zorg – beter kunnen organiseren dan de overheid. Met dat idee zijn de inwoners naar PvdA-wethouder Roy Bouten gestapt. Ze krijgen nu het vertrouwen en de mogelijkheid om dit zelf te organiseren. Daarom is de vitaliteitscoöperatie [America Left](#) opgericht.

13. Mantelzorgondersteuning

Veel mensen kunnen langer zelfstandig blijven wonen door de hulp die ze krijgen van vrienden en familie: mantelzorg. In totaal zijn er ongeveer vijf miljoen mantelzorgers in Nederland. De uren die zij gezamenlijk aan mantelzorg leveren, staan gelijk aan 850.000 voltijdbanen in de zorg. De hulp en ondersteuning die mantelzorgers bieden, kan echter een zware wissel trekken op hun eigen leven en de combinatie met werk en gezin. Maar liefst één op de negen mantelzorgers is overbelast. De gemeente heeft op grond van artikel 2.2.2. van de Wmo de taak om mantelzorgers te ondersteunen. Dat kan op verschillende manieren.⁴³

13.1 Praktische informatie en advies

De gemeente kan mantelzorgers ondersteunen met praktische informatie en advies. Per gemeente verschilt het hoe de ondersteuning van mantelzorgers vorm krijgt. In sommige gemeenten kunnen mantelzorgers met hun vragen terecht bij de sociale wijkteams of buurtteams, in andere gemeenten bij het Wmo-loket en weer andere gemeenten zetten mantelzorgmakelaars in.⁴⁴ Een andere vorm van

⁴² Indicatieloos werken lijkt een ideale oplossing maar heeft als nadeel dat er geen bezwaar mogelijkheid is.

⁴³ VNG, [Raadgever maatschappelijke ondersteuning en zorg](#) en [Mantelzorgondersteuning](#).

⁴⁴ Rijksoverheid, [Mantelzorgondersteuning](#) en Mantelzorg NL, [Mantelzorgmakelaar](#).

ondersteuning van mantelzorgers is lotgenotencontact. Om dat contact mogelijk te maken organiseren verschillende gemeenten mantelzorgcafés.⁴⁵

Alle gemeenten bieden de mogelijkheid tot cliëntondersteuning (zie ook paragraaf 4.10). Dit is in de wet geregeld. Ook mantelzorgers hebben recht op een gratis en onafhankelijke cliëntondersteuning, die meedenkt over zorg en ondersteuning en opkomt voor de belangen van de mantelzorgers.⁴⁶

13.2 Respijtzorg

Onder de ondersteuning van mantelzorgers door de gemeente valt respijtzorg. Bij respijtzorg draagt de mantelzorgers de zorg tijdelijk over aan iemand anders. Bijvoorbeeld omdat de mantelzorgers even op adem wil komen of op vakantie gaat. Er zijn verschillende vormen van respijtzorg:

- Respijtzorg light: activiteiten waar de zorgvrager en mantelzorgers aan mee kunnen doen, waarbij voor de mantelzorgers de mogelijkheid bestaat om de zorg los te laten;⁴⁷
- Aanwezigheidszorg: (vrijwillige) hulp of individuele begeleiding aan huis;
- Dagopvang: bij een zorgboerderij, wijkcentrum etc.
- Logeerszorg: in een logeershuis, zorghotel of gastgezin.

Mantelzorgers van zorgvragers die Wmo-ondersteuning krijgen, kunnen bij de gemeente terecht voor respijtzorg.⁴⁸

13.3 Mantelzorgwaardering

Gemeenten krijgen elk jaar geld van het Rijk voor de zogenaamde mantelzorgwaardering, ook wel mantelzorgcompliment genoemd. Mantelzorgers kunnen de waardering aanvragen in de gemeente waarin ze voor iemand zorgen. De manier waarop de mantelzorgwaardering wordt uitgekeerd en wat de voorwaarden zijn, verschilt per gemeente. Sommige gemeenten geven een waardebon, anderen een kortingsbon of -pas of er wordt een geldbedrag gegeven. Het college van B&W is verplicht om in een verordening vast te leggen hoe de mantelzorgwaardering eruit ziet in de gemeente.⁴⁹

13.4 Vrijwilligersverzekering

Al meer dan 300 Nederlandse gemeenten hebben een vrijwilligersverzekering, waarmee alle vrijwilligers – inclusief mantelzorgers – verzekerd zijn tijdens hun mantelzorgactiviteiten in de gemeente. Als een gemeente de vrijwilligersverzekering heeft afgesloten, zijn mantelzorgers verzekerd voor schade die zij per ongeluk veroorzaken aan spullen en/of personen, of als hen iets overkomt tijdens het verlenen van mantelzorg.⁵⁰

13.5 Goede voorbeelden

Mantelzorgvergunning parkeren (Arnhem):

⁴⁵ Mantelzorg NL, [Lotgenotencontact](#). Voorbeelden van gemeenten die lotgenotencontact mogelijk maken: [Hengelo](#), [Heumen](#) en [Bodegraven-Reeuwijk](#).

⁴⁶ Mantelzorg NL, [Onafhankelijk cliëntondersteuner](#) en Rijksoverheid, [Cliëntondersteuning \(Co\) via gemeente](#).

⁴⁷ Movisie, [Respijtzorg Light: 'Even de accu opladen'](#).

⁴⁸ Movisie, [Wetten en financiering respijtzorg](#).

⁴⁹ Mantelzorg NL, [Mantelzorgwaardering door gemeente](#) en Rijksoverheid, [Mantelzorgcompliment](#).

⁵⁰ Mantelzorg NL, [Vrijwilligersverzekering voor mantelzorgers](#).

Als je mantelzorger bent van iemand die in een betaald parkeren gebied woont, kunnen de kosten aardig hoog oplopen. Daarom heeft de gemeente Arnhem een regeling waarmee ontvangers van mantelzorg gratis 500 extra parkeeruren krijgen, bovenop de uren van de bezoekersvergunning. De mantelzorgontvanger kan de uren gebruiken voor alle mantelzorgers die ingeschreven staan bij [Mantelzorg & Vrijwilliger Thuishulp Arnhem](#).

Wil jij net als in Arnhem een parkeervergunning voor mantelzorgers? In bijlage 6 vind je een voorbeeldmotie.

Meer lezen:

- Gemeente Arnhem, [Mantelzorgvergunning](#).

Wegwijzer mantelzorg (Apeldoorn):

Er zijn veel ondersteuningsmogelijkheden voor mantelzorgers en mantelzorgontvangers, maar soms is het lastig om door de bomen het bos nog te zien. Apeldoorn heeft een 'wegwijzer mantelzorg', een digitale gids met informatie en tips voor mantelzorgers.

Meer lezen:

- De Kap, [Wegwijzer mantelzorg Apeldoorn](#).

Mantelzorg NL

Mantelzorg NL is de landelijke belangenvereniging van mantelzorgers. Op hun website staat van alles over mantelzorg, wetten en regels, en steun en advies. De informatie is bedoeld voor mantelzorgers, maar is ook voor gemeenteraadsleden interessant. Bij Mantelzorg NL zijn 450 lokale mantelzorgorganisaties aangesloten, een handig portaal dus om te checken wat het aanbod in jouw gemeente is.

Meer lezen:

- <https://www.mantelzorg.nl/>.

14. Regionale samenwerking gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren

Gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoor zijn verantwoordelijk voor ondersteuning en zorg. Alle drie hebben ze hun eigen wettelijke domein en financieringsregime. De gemeenten voeren de Wmo en Jeugdwet uit. De zorgkantoren – elke regio heeft er één – zijn verantwoordelijk voor de Wet langdurige zorg (Wlz) en zorgen ervoor dat iedereen met een Wlz-indicatie de juiste zorg krijgt. Zorgverzekeraars zijn verantwoordelijk voor de Zorgverzekeringswet (Zvw).

De gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren hebben elk hun eigen verantwoordelijkheden. Die verantwoordelijkheden op het gebied van zorg en ondersteuning volgen vaak op elkaar of overlappen elkaar. Denk bijvoorbeeld aan een inwoner die vanuit de Wmo instroomt in de Wlz zoals je

vaak ziet bij ouderen met dementie. Samenwerking tussen deze drie financiers van de zorg is daarom belangrijk, om ervoor te zorgen dat iedereen de juiste zorg krijgt en niemand tussen wal en schip valt.⁵¹

Gemeenten, zorgverzekeraars (vertegenwoordigd door de zorgverzekeraar met de meeste verzekerden in de regio) en zorgkantoor maken regionaal samenwerkingsafspraken zodat iedereen de juiste zorg en ondersteuning krijgt. Vanuit de PvdA raden we aan om ook cliënten(vertegenwoordigers) en zorgaanbieders te betrekken bij deze afspraken. De afspraken en de uitwerking daarvan verschillen van regio tot regio, maar er moeten in ieder geval afspraken gemaakt worden over ouderen, preventie en GGZ.⁵²

Voorbeelden van samenwerkingsagenda's tussen gemeenten, zorgkantoren en zorgverzekeraars:

- Regio IJssel-Vecht, [Samenwerkingsagenda 2021-2023](#);
- Regio Groningen, [Regionale werkagenda](#);
- Regio Twente, [Juiste zorg op de juiste plek voor inwoners van de regio Twente](#).

N.B. Bovenstaande documenten zijn willekeurige voorbeelden om te illustreren hoe samenwerkingsagenda's tussen gemeenten, zorgkantoren en zorgverzekeraars eruit kunnen zien. Deze afspraken zijn geen blauwdruk van hoe het zou moeten.

15. VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (VN-verdrag handicap)

Sinds 2016 geldt in Nederland, dankzij een motie van toenmalig Kamerlid Otwin van Dijk, het VN-verdrag handicap, dat als doel heeft om de positie van mensen met een beperking – lichamelijk, verstandelijk of psychisch – te verbeteren. Reizen met de trein, studeren of een brief lezen van de gemeente: voor mensen met een beperking is dat lang niet altijd vanzelfsprekend. Vanuit het VN-verdrag moeten gemeenten maatregelen nemen zodat mensen met een beperking:

- Vrijelijk kunnen kiezen waar, met wie en hoe ze willen wonen en leven;
- De beschikking hebben over zorg en diensten die hen waar nodig ondersteunen bij het participeren in de samenleving;
- Net als iedereen toegang hebben tot informatie, producten, openbare voorzieningen, maatschappelijke diensten, gebouwen en openbare ruimte.

Na ratificatie van het verdrag is aan de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet de verplichting toegevoegd om in een periodiek plan op te nemen hoe de gemeenteraad uitvoering geeft aan het verdrag. De periodieke plannen kunnen samengevoegd worden in een Lokale Inclusie Agenda.⁵³

Voorbeelden van Lokale Inclusie Agenda's:

- Gemeente Hardenberg, [Beleidskader inclusie, 2020-2023](#);
- Gemeente Sittard-Geleen, [Lokale Inclusie Agenda](#);
- Gemeente Stichtse Vecht, [Stichtse Vecht voor iedereen](#);

⁵¹ VNG, [Werkwijze & structuur van de samenwerking gemeenten en zorgverzekeraars](#) en [Regio-indeling van de regionale samenwerking tussen gemeenten en zorgverzekeraars](#).

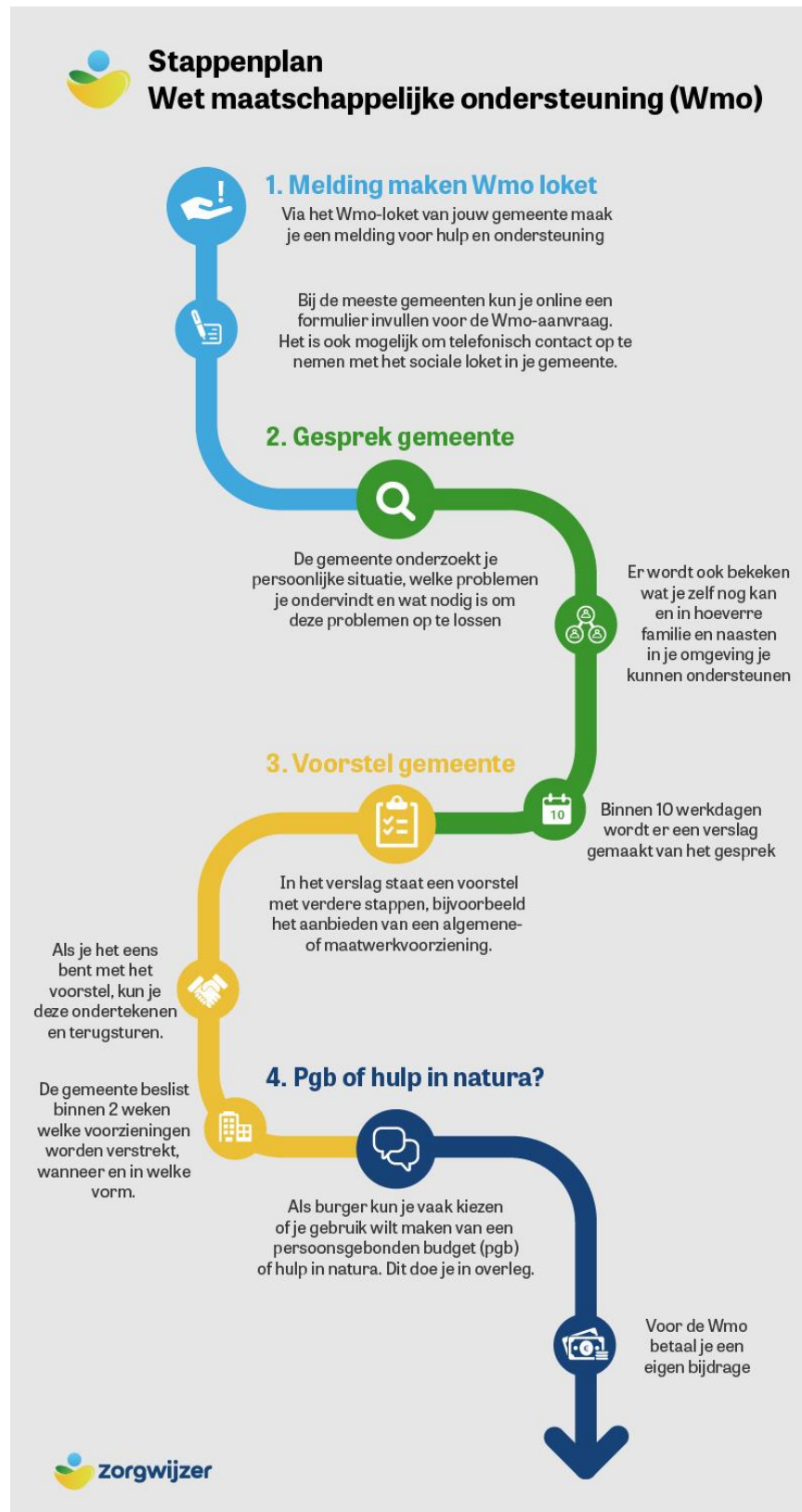
⁵² VNG, [Regie in de regio – De rol van de regio](#).

⁵³ VNG, [Iedereen doet mee!](#) en [Handreiking Lokale Inclusie Agenda](#).

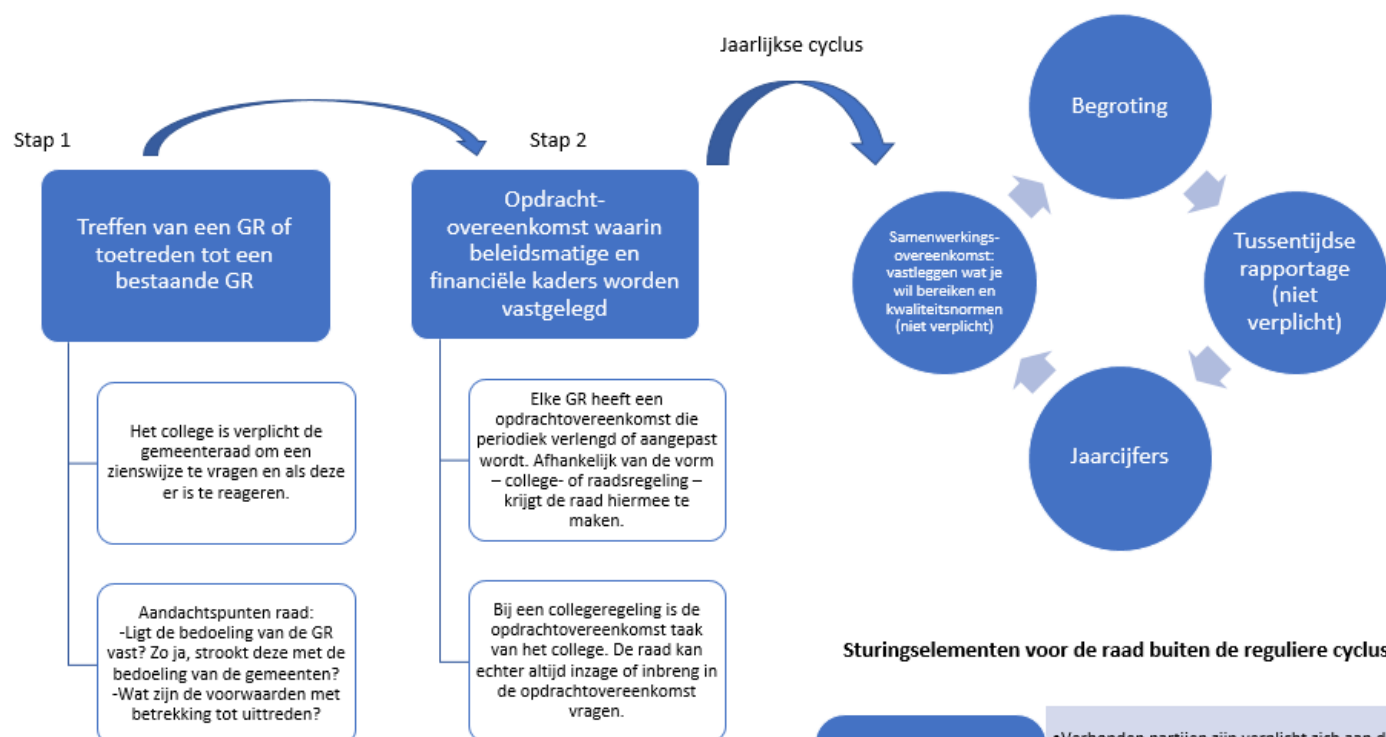
- Gemeente Amsterdam, *Inclusie-agenda: 10 speerpunten*.

N.B. Bovenstaande documenten zijn willekeurige voorbeelden inclusieagenda's, om te laten zien hoe deze eruit kunnen zien. Deze inclusieagenda's zijn geen blauwdruk van hoe het zou moeten.

Bijlage 1: voorbeeldroute voor de afhandeling van een Wmo-aanvraag

Bijlage 2: routekaart gemeenschappelijke regeling

Sturingselementen voor de raad buiten de reguliere cyclus

Verordening

- Verbonden partijen zijn verplicht zich aan de verordening te houden. Leg hierin precies vast wat je wil bieden (en verbieden). Wil je je verbonden partij sturen op kwaliteit of bijvoorbeeld houding richting onze inwoners, dan zal onze verordening die ruimte ook moeten geven. Ruimte om maatwerk te bieden bijvoorbeeld.

Onderzoek

- Als gemeenteraad heb je beschikking over de rekenkamer. Het is sterk aan te bevelen om in elke raadsperiode een doelmatigheidsonderzoek voor een belangrijke GR uit te voeren. Laat de GR ook instemmen met de planning van het onderzoek zodat zij betrokken zijn. Op deze manier krijg je als raad voeding vanuit een ander kanaal dan het college. Dit kan erg zinvol zijn.

Bijlage 3: voorbeeldmotie stop de wachtlijsten in de Wmo

Motie [vreemd aan de orde van de dag]

De raad van de gemeente [...] in vergadering bijeen op [...],

Constateerende dat:

- Er binnen zes weken een keukentafelgesprek plaats moet vinden en binnen acht weken een beschikking moet worden afgegeven als een inwoner een aanvraag doet bij de gemeente voor zorg en/of ondersteuning;⁵⁴
- Er in onze gemeente wachtlijsten zijn en [...] % van de aanvragen niet binnen de wettelijke termijnen wordt afgehandeld;
- Dit leidt tot schrijnende gevallen waarbij inwoners te lang op noodzakelijke hulp(middelen) moeten wachten.

Overwegende dat:

- Het doel van de Wmo is om inwoners langer zelfstandig thuis te laten wonen, met hulp, zorg en ondersteuning;
- We door wachtlijsten dit doel voorbijschieten.

Verzoekt het college om:

- De wachtlijsten binnen een half jaar terug te dringen tot binnen de wettelijke termijn;
- De raad maandelijks te informeren over de stand van zaken met betrekking tot:
 - Het totaal aantal aanvragen op de wachtlijst, onderscheiden naar zorg, huishoudelijke hulp en/of hulpmiddelen;
 - Het aantal gevallen van de lijst dat als spoedmelding wordt aangemerkt;
 - Welke aantallen sinds de vorige informatie aan de raad nieuw toegevoegd zijn;
 - Het aantal aanvragen dat sinds de vorige informatie aan de raad binnen acht weken is afgewikkeld, en het aantal aanvragen waarvan de termijn in die periode is overschreden.

En gaat over tot de orde van de dag.

Namens de fracties van [...]

⁵⁴ Deze termijnen zijn wettelijk bepaald.

Bijlage 4: voorbeeldmotie aanpak zorgcowboys

Motie [vreemd aan de orde van de dag]

De raad van de gemeente [...] in vergadering bijeen op [...],

Constateerende dat:

- Misbruik van zorggeld binnen o.a. de Wmo en Jeugdhulp vorige jaar landelijk in kaart is gebracht door dataplatform Follow the Money en tv-programma Pointer;⁵⁵
- Fraude met zorggeld de betaalbaarheid en toegankelijkheid van de zorg aantast en ondermijnt, evenals de bereidheid van mensen om bij te dragen aan de kosten voor het zorgstelsel.⁵⁶

Overwegende dat:

- De genoemde onderzoeken laten zien dat kwaadwillende organisaties en personen in staat blijken door ondermaatse zorg te leveren, niet gemaakte zorguren te schrijven of schimmige financiële constructies op te tuigen de voor de zorg geormerkte gelden niet aan de zorg te besteden maar voor eigen gewin aan te wenden;
- Duidelijke, meetbare en controleerbare bepalingen noodzakelijk zijn om een gebrek aan kwaliteit of een (moreel) onjuiste besteding van zorggeld vast te stellen.

Verzoekt het college om:

- De aanpak van zorgfraude in [gemeentenaam] te verstevigen aan de hand van de volgende uitgangspunten:
 1. Draag zorg voor scherpe contractuele bepalingen en een strenge selectie van zorgorganisaties tijdens de volgende inkoopprocedures en aanbesteding van de Jeugdhulp en Wmo;
 2. Zorg voor een integraal contractbeheerssysteem (met risicoanalyses, informatieverzameling, onderzoek en handhaving) voor de toezichthouder rechtmatigheid Wmo en Jeugdwet om de rechtmatigheid en besteding van zorggeld binnen de huidige contracten te volgen;
 3. Onderzoek in samenspraak met de toezichthouder de optie om een anoniem meldpunt voor zorgfraude in te richten waar cliënten, medewerkers en inwoners met signalen terecht kunnen;
 4. Ga bij fraude of stelselmatig en moedwillig niet leveren van de gecontracteerde zorg over tot contractontbinding en aangifte tegen organisaties en bestuurders.
- Bovenstaande uitgangspunten te verankeren in de volgende inkoopprocedures van Jeugdhulp en Wmo;
- [Per kwartaal/halfjaarlijks/jaarlijks] aan de raad te rapporteren over de aanpak van zorgfraude.

En gaat over tot de orde van de dag.

Namens de fracties van [...]

⁵⁵ FTM.nl, [Zorgcowboys](#) en Pointer, [Zorgcowboys](#).

⁵⁶ Informatie Knooppunt Zorgfraude, [Jaarbeeld 2020](#).

Bijlage 5: voorbeeld-schriftelijke vragen aanpak mensenhandel

In het programma *Samen tegen Mensenhandel* hebben rijk en gemeenten afgesproken dat elke gemeente in 2022 een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel moet hebben. Uit [onderzoek van de VNG](#) blijft dat 80% van de gemeente nog onvoldoende zicht heeft op de slachtoffers en daders. In veel gemeenten heeft de aanpak van mensenhandel nog onvoldoende prioriteit.

1. Is het college van B&W bekend met de afspraak dat elke gemeente in 2022 een duidelijke en geborgde aanpak van mensenhandel moet hebben?
2. Is het college van B&W het met de PvdA-fractie eens dat de aanpak en bestrijding van mensenhandel prioriteit verdient?
3. Hoe gaat het college van B&W uitvoering geven aan de afspraak om te komen tot een geborgde aanpak van mensenhandel?

Indieners,

Fractie van de PvdA [gemeentenaam]

Bijlage 6: voorbeeldmotie parkeervergunning mantelzorgers

Motie [vreemd aan de orde van de dag]

De raad van de gemeente [...] in vergadering bijeen op [...],

Constaterende dat:

- Betaald parkeren in onze gemeente steeds verder wordt uitgebreid;
- Steeds meer gemeenten een parkeervergunning kennen voor mantelzorgers, bijvoorbeeld Arnhem en Amsterdam.⁵⁷

Overwegende dat:

- De invoering van betaald parkeren mantelzorgers niet op kosten mag jagen.

Verzoekt het college om:

- Voor mantelzorgers een maatschappelijke parkeervergunning in te voeren, waardoor zij [gratis/tegen gereduceerd tarief] kunnen parkeren [in de buurt waar zij mantelzorg verlenen].

En gaat over tot de orde van de dag.

Namens de fracties van [...]

*Deze handreiking is geschreven door **Sofje Kuilman** en **Jacqueline Kalk**. De eindredactie was in handen van **Jan Erik Keman**.*

⁵⁷ Gemeente Arnhem, [Mantelzorgvergunning](#) en Gemeenten Amsterdam, [Parkeervergunning aanvragen voor mantelzorgverleners](#).